

DIGITÁLIS DILEMMÁK

Digitális Dilemmák

53.

Sorozatszerkesztő:

Koltay András – Nyakas Levente: 2012–2019

Nyakas Levente – Szadai Károly: 2020–

Digitális Dilemmák

**Fiatal kutatók válogatott tanulmányai a közösségi média
egyeb szabályozási kérdéseiről**

Szerkesztette:

**Lendvai Gergely Ferenc
Papp János Tamás**

Médiatudományi Intézet

2025

A kutatást támogatta:



Minden jog fenntartva.

© Bálint János, Beyer Fülöp, Botos Mihály Bálint, Csillik Kristóf, Huszár Daniella, Kálmán Kinga, Kovács Andrea, Kovács György, Lendvai Gergely Ferenc, Mozsonyi Norbert, Papp János Tamás, Szakálné Szabó Zita, Vitkovics Bálint, 2025
© Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanács Médiatudományi Intézete, 2025

Tartalom

Lendvai Gergely Ferenc – Papp János Tamás	
Gondolatok a közösségi média és a jog kapcsolatának tanulmányozásához	11
1. Miért kell vizsgálni a közösségi média szabályozását?	12
2. A kötet céljai és tartalma	13

I. Szólásszabadság és alapjogok

Szakálné Szabó Zita

#áldás vagy #átok?

– avagy a közösségi média társadalmi hatásainak vizsgálata	21
1. Bevezetés	21
1.1. Társadalmi változások: gondolkodásmód megkonstruálása varázsütésre?	22
1.2. Közösségi média vagy 'közösségi média'? Technikai módszerek a világhálón, avagy aktív részvétel és szerepvállalás a digitális korban	23
2. Digitális utópizmus egy szabadelvű, egyenlő társadalom megteremtésében	29
3. Aktív befolyásolás és a közösségi média szerepe a félretájékoztatásban és a kiskorúak védelmében	33
3.1. Rövid esettanulmány: a háború hatása a közösségi médiára, vagy a közösségi média hatása a háborúra?	34
3.2. Alfa generációs veszélyek a közösségi médiában, és azok szerepe a társadalmi változásokban: a 'digitális bábik' kora	36
4. Összegzés	44

Vitkovics Bálint

A becsülethez és jóhírnévhez való jog megsértése a közösségi platformokon	45
1. Bevezető gondolatok	45
2. Online platformok – közösségi platformok	46
2.1. A platform fogalma	46
2.2. Közösségiplatform-használati szokások	48
3. A becsülethez és jóhírnévhez való jog polgári jogi megközelítése	49
3.1. Alapjogok harca: véleménynyilvánítás kontra emberi méltóság	50
3.2. A kommentek jogi státusza	52
4. A becsülethez és jóhírnévhez való jog megsértése a közösségi platformokon	53
4.1. Általánosságban a vizsgált jogesetekről	53
4.2. A bíróság döntésének főbb szempontjai	55
5. Összegző gondolatok	60

Botos Mihály Bálint

A közösség elleni uszítás jogalkalmazási gyakorlata	63
1. Bevezetés	63

2. A clear and present danger jelentésstartalma	64
3. Az alkotmánybíróági és rendes bírósági gyakorlat vázlatos áttekintése az Alaptörvény negyedik módosítása előtt	65
4. A közösség elleni uszítás jelenlegi gyakorlata	69
4.1. Védett csoportok	70
4.2. Az elkövetési magatartás és az ezzel összefüggő (absztrakt?) veszély.....	74
5. A jelenlegi gyakorlat értékelése és út egy lehetséges új mérce felé	83

Kovács Andrea

Botok a közösségi médiában	87
1. Bevezetés.....	87
2. Védi-e a szólásszabadság a botfiókok tevékenységét?	87
2.1. Személyiség	88
2.2. Beszéd (speech)	92
2.3. Kormányzati motiváció a szabályozásra.....	92
2.4. A korlátozás elsősorban a szólásszabadságot érinti-e (abridgement).....	94
3. Mit mondanak a jogi normák?	94
3.1. Szabályozási kísérletek az Egyesült Államokban	94
3.2. A botok szabályozása az Európai Unióban – a dezinformáció visszaszorítását célzó kódex vonatkozó rendelkezései és a DSA.....	96
3.3. Mesterséges intelligencia a platformokon – a dezinformáció visszaszorítását célzó kódex, a DSA és a mesterségesintelligencia-rendelet.....	99
4. Közösségi irányelvek és egyéb platformspecifikus szabályok	100
4.1. Automatizált fiókok, botok szabályozása az X/Twitter, a Meta platformok és a TikTok közösségi irányelveiben.....	100
4.2. Automatizált fiókok az X/Twitteren	101
4.3. A Meta és az automatizáció	103
4.4. Automatizáció a TikTok közösségi irányelveiben.....	104
5. Az ideális szabályozás kialakításának lehetőségei	105

II. Adatvédelem és digitális technológiák

Bálint János

Adatvédelem az online platformokon	111
1. Bevezetés.....	111
2. Az online platformok sajátosságai.....	113
3. Hozzájárulás	115
3.1. Iránymutatások	115
3.2. Releváns hatósági gyakorlat.....	119
4. Az érintett tájékoztatása	123
4.1. Iránymutatások	123
4.2. Releváns hatósági gyakorlat	127
5. Beépített és alapértelmezett adatvédelem.....	131
5.1. Iránymutatások	131

5.2. Releváns hatósági gyakorlat.....	132
6. Kitekintés.....	134
7. Összefoglalás	137

Mozsonyi Norbert

Adatbiztonság és a magánszféra védelme mint közjó

Datafikáció és a digitális lábnyom	139
1. Bevezető.....	140
2. Alapjogi szemlélet	140
3. Kapuőrök monopol helyzete	141
4. Algoritmizált döntési folyamat mint új technológia.....	144
5. Összefoglaló.....	149

Kálmán Kinga

Meta kontra Bundeskartellamt

A platformszabályozás kapcsolata az adatvédelemmel	151
1. A Meta-döntés elemzése	152
1.1. Az ügy tényállása	152
1.2. A döntés érvelése	152
2. A Meta-döntés és a GDPR kapcsolata a DSA-val és a DMA-val.....	156
2.1. A Meta-döntés és a GDPR kapcsolata a DSA-val.....	157
2.2. A Meta-döntés és a GDPR kapcsolata a DMA-val	158
3. Versenyhatóságok hatásköri kérdései	160
4. Konklúzió	162

III. Versenyjog és szerzői jog

Beyer Fülöp – Csillik Kristóf

Az alapvető eszközök tana és a DMA

A versenyjog szerepe a szabályozás fényében	169
1. Bevezetés: A digitális gazdaság, hatalom bizonytalansági problémái és a jog doktrinális fejlődése – tényleg meztelen a király?.....	169
2. A tömeges közvetítés üzleti modellje, a digitális gazdaság sajátosságai	170
2.1. A tömeges közvetítés kontextusa – exponencialitás, hálózati hatások és ökoszisztémák .	170
2.2. Az adatok szerepe.....	174
2.3. Ökoszisztémák és hozzáférési kapuk	175
2.4. Gazdaságsszabályozás és versenyjog.....	177
3. A kapuőrök szabályozási rezsimje	178
3.1. A Digital Markets Act	178
3.2. Az időbeli dimenzió kérdése.....	180
3.3. Tartalmi korlátok – transzparencia és a versenyjogi analízis nehézségei	180
3.4. Elméleti korlátok – a versenyjog szerepe	182
4. Az ügyletkötéstől való elzárkózás és a nélkülözhetetlen eszközök doktrínája	184
4.1. Jogfejlődés és a doktrína lényegi tartalma	184

4.2. A DMA 5. cikk (7) bekezdése az ügyletkötéstől elzárkózás tekintetében – komplementer szolgáltatások.....	186
4.3. A DMA 6. cikk (4) bekezdése az ügyletkötéstől elzárkózás tekintetében – sideloading előírások	187
5. Konklúzió – a versenyjog helye a kapuőrök szabályozási rezsimében	188

Huszár Daniella

Az algoritmusok szerepe a közösségimédia-platformokon alkalmazott sötét megoldások tekintetében

Az interfész mögötti manipulatív technikák kora* 191

1. Bevezetés.....	191
2. Sötét megoldások megjelenése és a taxonómia megalkotására törekvő kísérletek.....	194
3. A sötét megoldások alkalmazásának megítélése az Európai Unió jogrendszerében.....	198
3.1. Adatvédelmi szabályrendszer	199
4. Fogyasztóvédelmi keretek.....	204
4.1. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv	204
4.2. A fogyasztói jogokról szóló irányelv.....	205
5. A platformszabályozás térnyerése.....	206
5.1. Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv	206
5.2. A digitális szolgáltatásokról szóló rendelet.....	207
5.3. A digitális piacokról szóló jogszabály.....	208
5.4. A mesterséges intelligenciáról szóló rendelet	209
6. Szabályozási keretek értékelése	211
7. A közösségi médiában alkalmazott sötét megoldások.....	214
7.1. Algoritmusok alkalmazása a felhasználói interfészek kialakításában	215
7.2. A közösségi médiában alkalmazott sötét megoldások csoportosítása.....	217
8. Következtetések és gondolatok a szabályozási irányokról	221

Kovács György

Platformok felelőssége a szerzői jog megsértéséért

A CDSM irányelv és a DSA közötti kölcsönhatás következményei a szellemi tulajdonjogok védelme szempontjából 223

1. Háttér	223
2. A DSA és a CDSM irányelv hatályának kérdése.....	225
2.1. A személyi hatály kérdése	225
2.2. A tárgyi hatály kérdése.....	227
2.3. Az együttes alkalmazás kérdése.....	227
3. A CDSM irányelv és a DSA felelősségi szabályai	228
3.1. A felelősség alóli mentesülés kérdése a CDSM irányelv 17. cikke alapján	228
3.2. Az arányosság alapjogi szintű követelményének érvényesülése a CDSM irányelv 17. cikkében.....	230
3.3. A DSA felelősségi szabályai	231
3.4. A DSA komplementer érvényesülő rendelkezései.....	232
4. Következtetések.....	232

A közösség elleni uszítás jogalkalmazási gyakorlata

BOTOS MIHÁLY BÁLINT

1. Bevezetés

A gyűlölet-bűncselekmények kategóriája a kriminológiában ismert és használt klasszifikáció, a büntető anyagi jog ilyen meghatározást nem ismer. Kriminológiai értelemben számos büntetőjogi tényállás e kategóriába sorolható, továbbá a Btk.-ban található olyan tényállások is, amelyek kifejezetten a gyűlölet valamilyen formában történő kifejtését rendelik büntetni.¹ E kategóriába sorolható a közösség elleni uszítás tényállása is, amelyet sokszor a gyűlöletbeszéd büntető anyagi jogi megfelelőjeként azonosítanak.

A választott téma aktualitását szemléleti, hogy 2021-ben az Európai Bizottság kezdeményezte, hogy az uniós bűncselekményi területek listája a gyűlöletbeszéddel és a gyűlölet-bűncselekménnyel bővüljön.² Ennek ellenére 2010 után e téma büntetőjogi szakirodalmi feldolgozottsága elenyésző, ugyanis az ezt követő időszakban nem születtek átfogó, alkotmányos büntetőjogi fókuszú elemzések a véleményszabadságnak kollektív jogi tárgyra figyelemmel történő korlátozása tárgyában.³

Jelen tanulmány a közösség elleni uszítás jogalkalmazási gyakorlatát vizsgálja. Ennek érdekében a Fővárosi Főügyészségen 50, közösség elleni uszítás miatt indult eljárás ügyiratát elemeztem 2013–2023 között. Adatvédelmi okokból az ügyeket saját, egyedi megjelöléssel jelöltem.⁴

A határozatok elemzése előtt azonban szükséges az Alaptörvény negyedik módosítása előtti joghelyzetet röviden bemutatni (alkotmánybíróági és rendes bírósági gyakorlat szerint), hiszen az a jelenlegi gyakorlat megértéséhez elengedhetetlen. Nem célom a vonatkozó alkotmánybíróági határozatok részletes elemzése, csupán a döntések lényegi megállapításait

1 Ez utóbbi bűncselekményeket viszont éppen a kriminológiai szakirodalom nem tekinti gyűlölet-bűncselekménynek. SZOMORA Zsolt: Dogmatikai és alkotmányjogi megjegyzések a gyűlölet-bűncselekmények büntetőjogi szabályozásához. *Belügyi Szemle*, 2013/2. 36–39.

2 A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak. Inkluzívabb és védelmezőbb Európa: az uniós bűncselekmények listájának kibővítése a gyűlöletbeszéddel és a gyűlölet-bűncselekményekkel. COM(2021) 777 final. Az ügyben még nem történt előrelépés, jelenleg az Európai Parlament jelentéstervezetet készített, amelyben politikai felhívást intézett a Tanácshoz a szükséges határozat elfogadása céljából.

3 Az alábbi monográfiák emelhetők ki az Alaptörvény negyedik módosítása előtt: KOLTAY András: *A gyűlöletbeszéd korlátozása Magyarországon. Alkotmányos és jogalkalmazói megközelítések, európai kitekintéssel*. Budapest, CompLex, 2013; BÁRÁNDY Gergely: *A gyűlöletbeszéd Magyarországon*. Budapest, Scolar, 2009; HORNYÁK Szabolcs: *A köznyugalom elleni bűncselekmények* [Doktori értekezés]. Pécsi Tudományegyetem, 2009. <https://rb.gy/ocg3so>

4 Az egyedi jelölés a következő módon történik. A Ku. a közösség elleni uszításra utal; ezt követi az évszám, hogy melyik évben indult az ügy; egy adott évben indult ügyeket pedig 1-től felfelé sorszámoztam. (pl.: Ku.2023/1.) Sok esetben a feljelentést elutasító határozat ellen panasz érkezett, így, ha az adott ügyben panaszt elbíráló határozat is született, akkor az utóbbi határozatot P-vel jelölöm (pl.: KuP.2023/1.). Egy esetben történt, hogy a bíróság az eljárást megszüntette, amely ellen az ügyészség fellebbezést jelentett be. A másodfokú határozatot római számmal jelöltem az alábbi módon (Ku.2014/3-II.).

vizsgálom, amelyek a jelenlegi gyakorlatban is visszatükröződnek. A közösség elleni uszítást elemző tanulmányok⁵ központi vizsgálati tárgya az igen vitatott *clear and present danger* mérceje, amelyre való utalás már a véleménynyilvánítási szabadsággal és uszítással (akkor izgatás) foglalkozó, mára alaphatározatnak számító 30/1992. (V. 26.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh1.) is megjelenik.⁶ Ebből kifolyólag szükséges röviden a mérce jelentéstartamát feltárni és vizsgálni, hogy valóban e mérce kerül-e alkalmazásra a hazai joggyakorlatban.

2. A clear and present danger jelentéstartalma

A *clear and present danger*-elv amerikai megjelenése, majd általános elfogadása sem volt zökkenőmentes, hiszen az elv kezdetben különvéleményekben jelentkezett. Az első megfogalmazása a Schenk v. United States ügyben történt, amelyben Holmes bírósági ítélet láttá, hogy „a használt szavak vajon olyan körülmények közepette kerültek-e nyilvánosságra, és olyan jellegűek-e, hogy jelentős károk [...] nyilvánvaló és közvetlen veszélyét idézik elő.”⁷ A Whitney-ügyben – szintén különvéleményben – megerősítésre került ez az álláspont, ugyanis tovább pontosították a mérceket, amely alapján a „véleménynyilvánítás által előidézett veszély okozta kárnak komolynak kell lennie, a veszélynek pedig azonnalinak és egyértelműnek.”⁸

Ahogy Molnár Péter is bemutatja, ezt követően sem került alkalmazásra a teszt az amerikai jogalkalmazási gyakorlatban. A Dennis-ügyben az Amerikai Kommunista Párt vezetőit ítélték el a kormány erőszakos megdöntését támogató konspiráció vádjával, amelyben egyáltalán nem vizsgálták a következményeket, hogy a vád tárgyává tett megnyilvánulás előidézte-e az erőszak azonnali veszélyét.⁹ Koltay András az elv tényleges megszilárdulását és a mai napig érvényben lévő megfogalmazását a Brandenburg-ügyhöz köti, azonban már – ahogy bemutatja – a Yates v. United States ügyben is található a *clear and present danger* elvét átalakító megfogalmazás: „a korlátozáshoz eszerint az kell, hogy a közlő kifejezetten felhívjon valamely jogsértő cselekmény végrehajtására, függetlenül az ezáltal keletkező veszély mértékétől.”¹⁰ Látható, hogy itt a veszély nyilvánvaló és közvetlen volta nem része a tesztnek („független a keletkező veszély mértékétől”).

A Brandenburg-ügyben *criminal syndicalism* (erőszakos célú szervezkedés, illetve annak támogatása) miatt ítélték el a Ku-Klux-Klan egyik vezetőjét, mivel egy felvételen keresztégetés közben a zsidóságra és feketékre is sértő megjegyzéseket tett. A teszt alapján „azok a közlések, amelyek erőszakra vagy más jogsértésekre hívnak fel, csak akkor korlátozhatóak, ha

5 A teljesség igénye nélkül: KOLTAY András: A 'clear and present danger' elv fordulatos története az Egyesült Államokban és Magyarországon. *Magyar Jog*, 2009/7. 415–423.; SAJÓ András: A rasszista nézetek büntetésének alkotmányosságáról. In: GELLÉR Balázs (szerk.): *Györgyi Kálmán ünnepi kötet*. Budapest, KJK-Kerszöv, 2004. 479–509.; VASKUTI András: A közösség elleni izgatás bírói gyakorlata. In: LIGETI Katalin (szerk.): *Wiener A. Imre 70. születésnapjára*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó, 2005. 185–205.; ZENTAI Ágnes: Véleményszabadságtól a Molotov-koktélokig avagy a 'clear and present danger' és az önrendelkezési jog szomorú története. *Rendészeti Szemle*, 2010/2. 42–63.

6 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167. 179.

7 KOLTAY (2009) i. m. 415.

8 MOLNÁR Péter: Uszítás vagy gyalázkodás? *Fundamentum*, 2001/4. 119.

9 Uo. 120.

10 KOLTAY (2009) i. m. 417.

kifejezetten az azonnali erőszakra vagy jogsértésre való rábírásra irányulnak, arra kifejezetten felhívják, és annak bekövetkezése valószínűsíthető.”¹¹

Az eredeti megfogalmazásában a *clear and present danger* elve a Brandenburg-ügy alapján teljesen átalakult. Egyetértve Molnár álláspontjával, új mérce került megfogalmazásra a nyilvánvaló és közvetlen veszélyt előíró teszt helyett.¹² Az új mérce már nemcsak egy valószínűsítő bekövetkező veszélyes cselekedetet követel meg, hanem erre közvetlenül vonatkozó kifejezett felhívást (rábírást). Ebből következik, hogy a felhívás típusú nyilatkozat közvetlen oka az ez alapján bekövetkező veszélynek. Ilyen követelmény az eredeti tesztből nem volt kiolvasható.

Az amerikai jogfejlődésben a mérce 1969-re jelentősen átalakult, leszűkült, azonban hatóköre a mai napig bizonytalan, ugyanis a Legfelső Bíróság igen változatos ügyekben alkalmazta.¹³ A mérce értékelésére és a magyar jogrendszerben történő implementálásnak, illetve azzal összeegyeztethetőségének kérdésére, a magyar alkotmánybíróági gyakorlat áttekintését követően kerül sor (3. pont).

3. Az alkotmánybíróági és rendes bírósági gyakorlat vázlatos áttekintése az Alaptörvény negyedik módosítása előtt

Az Alkotmánybíróság a közösség elleni uszítás tényállásának alkotmányos megítélésével érdemben négy alkalommal foglalkozott.¹⁴ Az Abh1.-ben a testület nemcsak a véleményszabadság mint kommunikációs alapjog lényegi tartalmát foglalta össze, hanem a nemzetközi kötelezettségek¹⁵ áttekintése után, az uszítás elkövetési magatartását is – történeti kontextusban – elemezte.

Az (1) bekezdést¹⁶ alkotmányosnak tekintette, a gyalázkodási fordulatot¹⁷ alkotmányellenesnek. A taláros testület legfontosabb megállapításai a következők:

- a) a véleményszabadság a kommunikációs alapjogok anyajoga, ezért igen kevés joggal szemben kell engednie. A közlés tartalmától függetlenül védelemben részesül, tehát a vélemények állam általi, tartalmi alapon való korlátozása alkotmányosan nem

11 A bíróság egyébként megváltoztatta a döntést és megsemmisítette a döntés alapjául szolgáló normát is. KOLTAY (2009) i. m. 417.

12 MOLNÁR i. m. 121.

13 KOLTAY (2009) i. m. 417–418.

14 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167.; 12/1999. (V. 21.) AB határozat, ABH 1999, 106.; 18/2004. (V. 25.) AB határozat, ABH 2004, 303.; 95/2008. (VII. 3.) AB határozat, ABH 2008, 782.

15 Az Alkotmánybíróság utalt az Emberi Jogok Európai Egyezményére, illetve az EJEE alapján kialakult gyakorlatra. Tanulmányomban nem foglalkozok az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatával. Ennek indoka, hogy a strasbourgi bíróság gyakorlata nem kiforrott, ugyanis a konkrét mérce meghatározása a részes államok feladata. Fontos megemlíteni, hogy az EJEB gyakorlatában – szemben a magyar alkotmánybíróági gyakorlattal – léteznek eleve olyan szólások, amelyek kívül esnek az EJEE 10. cikkének védelmi hatókörén, ezért sok esetben a panasz befogadását megtagadja az Egyezmény 17. cikkére hivatkozással (joggal való visszaélés tilalma). Ehhez lásd: *Norwood v. United Kingdom*, no. 23131/03., admissibility decision, 2004. november 16-i döntés.

16 „(1) Aki a nagy nyilvánosság előtt

a) a magyar nemzet vagy valamely nemzetiség,

b) valamely nép, felekezet vagy faj, továbbá a lakosság egyes csoportjai ellen gyűlöletre uszít [...]”

17 „(2) Aki nagy nyilvánosság előtt a magyar nemzetet, valamely nemzetiséget, népet, felekezetet vagy fajt sértő vagy lealacsonyító kifejezést használ, vagy más ilyen cselekményt követ el [...]”

megengedett, ezért a véleményszabadságnak kizárólag külső korlátai lehetnek. Ezen megállapításához állította fel a következő követelményt:

„A vélemény szabadságával szemben mérlegelendő korlátozó törvénynek nagyobb a súlya, ha közvetlenül másik alanyi alapjog érvényesítésére és védelmére szolgál, kisebb, ha ilyen jogokat csakis mögöttesen, valamely »intézmény« közvetítésével véd, s legkisebb, ha csupán valamely elvont érték önmagában a tárgya (pl. a köznyugalom).”¹⁸

b) Az elkövetési magatartással összefüggésben a határozat az alábbiakat tartalmazza:

„[O]lyan magatartások értendők ide, »amelyek alkalmasak arra, hogy az emberek nagyobb tömegében a szenvedélyeket oly magas fokra lobbantsák, amelyből gyűlölet keletkezvén, a társadalmi rend és béke megzavarására vezethet«. A társadalmi rend és béke – a Btk. szóhasználatával élve a köznyugalom – ilyen megzavarása mögött ott van nagyszámú egyéni jog megsértésének a veszélye is: a csoport ellen felszított indulat fenyegeti a csoporthoz tartozók becsületét, méltóságát (szélsőséges esetben életét is), megfélemlítéssel korlátozza őket más jogaik gyakorlásában is [...]. Az (1) bekezdésben szankcionált magatartás olyan veszélyt hordoz egyéni jogokra is, amelyek a közvetlen tárgyként szereplő köznyugalomnak olyan súlyt adnak, hogy [...] a véleményszabadság korlátozása szükségesnek és arányosnak tekinthető. Noha a mérlegelés gyakorlati eredménye hasonló, ebben a gondolatmenetben nem csupán a köznyugalom megzavarásának intenzitásáról van szó, amely egy bizonyos mérték fölött (»*clear and present danger*«) igazolja a szabad véleménynyilvánításhoz való jog korlátozását. Itt az a döntő, hogy mi került veszélybe: az uszítás az alkotmányos értékre tekintve szintén igen magasán álló alanyi jogokat veszélyeztetet.”¹⁹

A határozat indokolásának ezen része az, amely a gyakorlatban – és a jogtudományban is – értelmezési nehézségeket vet fel. Az Abh1. *clear and present danger*-mércejére utaló indokolása mind a későbbi alkotmánybírói határozatokban, mind a közzétett eseti döntésekben visszaköszön.

Az 1999-es AB határozat indokolásának egyetlen egy része utal valamilyen veszély kialakulására:

„a már száz éve követett bírói gyakorlat szerint is csakis az uszítás foglalja magában azt a »bizonyos mérték« fölötti veszélyt, amely a véleménynyilvánításhoz való jog korlátozását megengedhetővé teszi.”²⁰

A 2004-es alkotmánybírói határozatig a bírói gyakorlat tolt feljebb az uszítás büntetendőségének alsó határát. Ennek indokát Szomora Zsolt abban látta, hogy a bíróságok észlelték a megváltozott jogszabályi környezetet: az izgatás uszításra változott, azonban az Alkotmánybíró e két fogalmat azonosnak tekintette.²¹

18 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 178.

19 Uo. 178–179.

20 12/1999. (V. 21.) AB határozat, ABH 1999, 106, 110.

21 SZOMORA Zsolt: *Alkotmány és anyagi büntetőjog. A büntetőjog-alkalmazás alkotmányosságának egyes kérdései*. Szeged, Iurisperitus, 2015. 40.

Ezt jól szemléleti a BH1997. 165. számon közzétett eseti döntés: „az uszítás nem egyszerűen gyűlölet, hanem olyan gyűlölet felkeltésére irányul, amely aktív tevékenységbe megy át. Aki »gyűlöletre uszít«, az másokat aktív, tevékeny gyűlöletre ingerel.” Azonban érdemes a határozat ezen, indokolást megelőző szövegrészére utalni, amelyben a Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy

„[e] bűncselekmény tehát veszélyeztető cselekmény. Ez azt jelenti, hogy valamilyen valószínű sérelem mint eredmény már nem tartozik a törvényi tényálláshoz. Nincs jelentősége annak sem, hogy az uszításra a jelenlévők hogyan reagálnak. A lényeg az, hogy az elkövető gyűlöletre uszított vagy sem.”

A BH1998. 521. *ratio decidendi*je kizárólag az elkövető tudattartalmára vonatkozó megállapítást tartalmaz, hiszen „a cselekmény megvalósulásához elegendő, hogy az elkövető tudatában legyen annak: a nagyobb nyilvánosság előtt tett kijelentései a gyűlölet keltésére objektíve alkalmasak.” A *ratio decidendi* értelmezése alapján a Legfelsőbb Bíróság a tényállást (még) absztrakt veszélyeztető tényállásként kezelte.²²

Végül a Fővárosi Ítéltáblának a Hegedűs-ügyben hozott döntése volt az, amely a közösség elleni uszítás tényállását alkalmazhatatlanná tette, ugyanis a büntetendőséghez hármaskövetelményt támasztott:

„nem a véleménynyilvánítási szabadságával él, hanem gyűlöletre uszít az, aki erőszakos cselekedetre, ilyen magatartás vagy tevékenység kifejtésére hív fel akkor, ha a veszély nem csupán feltételezett, hanem a veszélyeztetett jogok konkrétak, és az erőszakos cselekedet közvetlenül fenyeget.”²³

Tehát a gyakorlat az erőszakra és a gyűlöletre uszítást egy fogalomként kezelte, holott az akkori tényállás kizárólag a gyűlöletre uszítást tartalmazta, továbbá az elkövetési magatartásból felhívás lett.²⁴ Valójában ez a megfogalmazás nem is az eredeti *clear and present danger*-, hanem a Brandenburg-teszt.

A probléma az, hogy a 18/2004. (V. 25.) AB határozat a táblabíróság téves értelmezését fogadta el „élő jogként”, aminek következménye az lett, hogy a jogalkalmazási gyakorlat végérvényesen eredmény-bűncselekményt kreált egy absztrakt veszélyeztető tényállásból.²⁵ A határozat ezen kívül a *clear and present danger* mércéjére is utal:

„[a] szabad véleménynyilvánítás jogának korlátozására a »gyűlöletre uszítás« esetében az egyéni alapjoggyakorlás sérelme, illetve annak közvetlen veszélye miatt kerül sor. Végül fontos, hogy a köznyugalomban okozott veszély ne csupán feltételezés legyen, és a legalább hipotetikus visszacsatolás [...] elengedhetetlen. A köznyugalom megzavarásának intenzi-

22 Hasonló indokolást tartalmaz az EBH1999. 5. szám alatt közzétett legfelsőbb bírósági döntés is.

23 Az ítélet megjelent BH2005. 46. szám alatt.

24 A 2016-os Btk. módosítása választotta el a két fogalmat, amikor bekerült a tényállásba az erőszakra uszítás. Ennek jelentőségével az 5. pontban foglalkozom.

25 SZOMORA (2015) i. m. 40.

tása ugyanis »egy bizonyos mérték fölött (*clear and present danger*) igazolja a szabad véleménynyilvánításhoz való jog korlátozását.«²⁶

A közösség elleni uszítás alkotmányos megítélésével foglalkozó utolsó, 2008-as alkotmánybíróválasztási határozat, bár explicit módon nem említi meg a *clear and present danger* mércéjét, mégis olyan indokolást használ, amely nem hagy kétséget afelől, hogy a gyakorlat a bűncselekmény dogmatikai karakterét megváltoztatta:

„[a]bban az esetben pedig, ha a rasszista beszéd az elhangzás körülményei folytán erőszakcselekmény veszélyével, egyéni jogok sérelmével fenyeget, és a jogsérelem a személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érinti, az elkövető [...] közösség elleni izgatás miatt felelősségre vonható.»²⁷

Az alkotmánybíróválasztási és rendes bírósági határozatok indokolásának bemutatását azért tartottam szükségesnek, mert ahány indoklás, annyi fajta eltérő értelemezés olvasható ki a *clear and present danger* mércéjére vonatkozóan. Ebből következik, hogy a jogirodalomban is egymással szemben álló álláspontok találhatók a határozatokból kiolvasható 'valamilyen' veszély értelmezésére.²⁸

Magam részéről messzemenőig egyetértek Zentai Ágnes megállapításával, hogy az Abh1.-ben (és a későbbi határozatokban is) a *clear and present danger* mércéje a határozat teljes értelmezési mátrixában értelmezhetetlen, az arra történő utalás a koherenciát megbontja.²⁹ Ehhez az alábbiakat szükséges rögzíteni:

- a) A teszt (*clear and present danger; Brandenburg*) eltérő jogrendszerben, eltérő történelmi és kulturális kontextusban fogalmazódott meg az Amerikai Egyesült Államokban. Alapvető különbség, hogy az Alkotmánybíróválasztási elvi érvelés mondta ki, hogy a véleménynyilvánítási szabadsága minden közlésre kiterjed, a tartalom szerinti korlátozás alkotmányosan nem megengedett.³⁰ Ezzel szemben az amerikai jogrendszer a közlések egy bizonyos csoportját eleve kizárja a szólásszabadság védelmi hatóköréből.³¹ Ezt a distinkciót azért szükséges kiemelni, ugyanis, ha az Alkotmánybíróválasztási ténylegesen e mérce magyar jogrendszerbe történő beemelése mellett döntött volna, akkor az azon véleményszabadságot korlátozó tényállásoknál is alkalmazandó lett volna, amelyek a köznyugalmat védik (pl. önkényuralmi jelkép használata, nemzeti jelkép megsértése, holokauszttagadás). Azonban a taláros testület ilyen mércét ezekben a határozatokban nem alkalmazott.
- b) Az előző ponttal összefügg, hogy nem hagyható figyelmen kívül, hogy a bevezetett mércéket eltérő dogmatikai karakterű és védelmi célú bűncselekményekhez állították fel. A Brandenburg-ügyben a vád tárgya ún. *criminal syndicalism* (erőszakos célú

26 18/2004. (V. 25.) AB határozat, ABH 2004, 303, 309.

27 95/2008. (VII. 3.) AB határozat, ABH 2008. 782, 792.

28 KOLTAY három csoportba osztja a határozatokat értelmező álláspontok képviselőit: Az első csoportba azok tartoznak, akik nyilvánvaló és közvetlen veszélyt, a másodikba azok, akik valamilyen (reális, valós, tényleges) veszélyhelyzetet követelnek meg, a harmadikba pedig azok, akik mindenféle veszélyhelyzet-követelményt elutasítanak, mert nem tartozik a tényálláshoz (tradicionalista büntetőjogi álláspont). KOLTAY András: A rémhírterjesztés büntetőségének alkotmányosságáról. *In Medias Res*, 2020/2. 326–327.

29 ZENTAI i. m. 48.

30 Megjegyzem, létezik az alkotmánybíróválasztási gyakorlatban tartalomorientált korlátozás is (jelképhatározatok): 13/2000. (V. 12.) AB határozat, ABH 2000, 61.; 14/2000. (V. 12.) AB határozat, ABH 2000, 83.

31 Ilyen pl. a megfélemlítő közlés. SAJÓ i. m. 495. Erre hívja fel a figyelmet Lévay Miklós is a 2008-as határozathoz fűzött párhuzamos indoklásában is. 95/2008. (VII. 3.) AB határozat, ABH 2008, 782, 804.

szervezkedés, illetve annak támogatása) volt, amely bűncselekmény az adott történelmi kontextusban volt értelmezhető, ugyanis ez egy olyan jogi fogalom, amelynek lényege az erőszakot a társadalmi változás eszközeként alkalmazó tanok és tevékenységek tiltása, és amely a szindikalista és más forradalmi munkásmozgalmak növekedésének köszönhetette eredetét az Egyesült Államokban a 20. század első két évtizedében.³²

- c) Szintén a dogmatikai karakterrel függ össze, hogy a mérce, sőt bármilyen nem absztrakt veszély megkövetelése a törvényi tényállásból nem olvasható ki. A tényállásban az eredmény (annak sértő vagy veszélyeztető változata) egyértelműen körülírt, objektív tényállási elem. Amennyiben ilyen fordulatot nem tartalmaz a tényállás, a bűncselekmény immateriális. Egyetértve Zentai álláspontjával, amennyiben a testület az Abh1.-ben tényleg a nyilvánvaló és közvetlen veszély tesztjét alkalmazta volna és állította volna fel irányadó mércének, akkor az (1) bekezdést is megsemmisítette volna.³³

Látható, hogy az Alaptörvény negyedik módosítása előtt a tényállás dogmatikai karaktere jelentősen átalakult, amiben nemcsak a taláros testület a hibás (az adott szövegkörnyezetben értelmezhetetlen utalás a *clear and present danger* mércéjére), hanem a jogirodalom is, hiszen túl nagy jelentőséget tulajdonított – a szövegkörnyezetből kiragadva – a mérce esetleges értelmezésének. Innentől már csak ‘egy lépés’ volt, hogy a bírói jogalkalmazás eredmény-bűncselekményt kreáljon az absztrakt veszélyeztető tényállásból, amelyet az Alkotmánybíróság 2004-ben élő jogként ‘szentesített’. A hibás gyakorlat oda vezetett, hogy 2005–2008 után gyakorlatilag nem történt felelősségre vonás, a közösség elleni uszítás miatt indult eljárásokat megszüntették, még extrém gyűlöletbeszéd esetén is.³⁴

4. A közösség elleni uszítás jelenlegi gyakorlata

Az előbbieken kifejtetteket azért tartottam szükségesnek bemutatni, mivel vizsgálandó kérdés, hogy az Alaptörvény negyedik módosítása után mennyiben veszi figyelembe a jogalkalmazói gyakorlat a régi, módosítás előtti alkotmánybírósági határozatokat. Szomora Zsolt már 2013-ban hangsúlyozta, hogy a tarthatatlan gyakorlat megváltoztatása első lépésként az ügyészség feladatköre: vádat kell emelni minden olyan gyűlöletkeltő megnyilvánulás miatt, amit korábban nem tekintettek bűncselekménynek.³⁵ Beszédes adat az általam végzett joggyakorlat-elemzésből, amely előrevetítheti a tanulmány joggyakorlat tarthatatlanságára vonatkozó megállapítását: az 50 ügyből 2 esetben került sor vádemelésre. Ezek közül egy esetben került sor a büntetőjogi felelősség megállapítására.

32 Woodrow C. WHITTEN: Criminal Syndicalism and the Law in California: 1919-1927. *Transactions of the American Philosophical Society*, vol. 59, no. 2. (1969) 3.

33 ZENTAI i. m. 47.

34 A nyomozó hatóságok az eljárást még abban az extrém esetben is megszüntették, amikor az inkriminált megnyilvánulás a következő volt: „Az SZDSZ és a zsidópárt holdudvarának minden tagjának felajánlunk egy-egy bőröndöt a meneküléshez. Cserébe elfogadunk aranyat (nem baj, ha fog formájú) ezüstöt (a tőlünk ellopott családi érdekeltne a leginkább) valamint emberi bőrt lámpaernyő készítéséhez. Hitelre nem adunk semmit, mert tudjuk, hogy nem kapnánk vissza. Amennyiben két bőröndöt vásárol, úgy ajándékba egy Zyklon B-t tartalmazó gázpalackot adunk. Jó utat Izraelbe, soha ne halljunk egymásról!” ZENTAI i. m. 62.

35 SZOMORA (2013) i. m. 49–50.

4.1. Védett csoportok

A Btk. 332. §-a által felsorolt védett közösségek nem képeznek zárt listát, a jogalkotó *exemplifikatív* felsorolást alkalmaz. Ide tartozik a magyar nemzet, valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport, illetve annak tagja vagy a lakosság egyes csoportjai, illetve azok tagjai. A védett csoportok joggyakorlati vizsgálatánál nem foglalkozom a közösségek méltóságának, illetve ezzel összefüggésben az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésének kérdéskörével, mivel ennek – álláspontom szerint – a lehetséges mércénél van jelentősége (5. pont).

A védett csoportok nem elkövetési tárgyként szerepelnek a tényállásban, a jogalkotó által megjelölt csoportok „absztrakt tárgyak”.³⁶ Hogy mit jelent a közösség, arra vonatkozóan a jogirodalomban sem találunk egységes definíciót. Bárándy szerint a közösség „olyan személyösszesség, amelynek tagjai egymással összetartozónak, kívülállóktól különbözőnek érzik magukat.”³⁷ Ebben a fogalomban főképp a szubjektív elem a domináns, tehát a közösség fogalmának lényegi alkotóeleme a szubjektív összetartozás és különbözőség érzésének tudata. Bárándy hangsúlyozza, hogy egy adott közösséghez tartozás nem minden esetben egyéni döntés kérdése (nemzet, etnikai hovatartozás), szemben pl. a vallási közösséghez tartozással.³⁸ Azonban az már mindenkinek az egyéni döntése, hogy szabadon kiléphet az adott csoportból, esetleg a nemi identitását is megváltoztathatja. Koltay András fogalom meghatározás helyett általános ismérveket állított fel csoportalkotó tényezőknél. Ezek: összetartozás-érzés; más csoportoktól való észrevehető elkülönülés; rendelkeznek belső, csak tagjaikra vonatkozó szabályokkal; és a csoportalkotó tényezők a külvilág számára jól felismerhetők.³⁹

Álláspontom szerint ezek mérlegelési szempontként érvényesülhetnek egy közösségi jelleg megállapításánál, azonban nem minden egyes elemnek kell ténylegesen fennállnia, hiszen akkor a védelem hatókörét jelentősen szűkítenénk (értelemszerűen egy nemi identitás alapján létrejövő közösségnek nincs belső, csak a tagjaira vonatkozó szabályzata). Valamint szükséges megemlíteni, hogy a közösség elleni uszítás nem (kizárólag) a kisebbségeket védő tényállás, ugyanis már a diszpozíció első helyen utal a magyar nemzetre. Ebből következik, hogy általános definíciót nem lehet és nem is kell megadni ahhoz, hogy egy szerveződést közösségnek minősítsünk, az minden esetben a jogalkalmazó egyedi mérlegelésén múlik, hogy az adott közösség a közösség elleni uszítás védendő csoportjának tekinthető-e. Fontos mérlegelési szempont azonban az, hogy az adott csoport, szerveződés céljait és tevékenységét tekintve alkotmányos keretek között jött létre, illetve működik, ugyanis jogtárgyharmonikus értelmezéssel⁴⁰ arra a megállapításra kell jutnunk, hogy az e követelménybe ütköző csoportok eleve kívül esnek a bűncselekmény védelmi hatókörén.

Kérdésként merült fel, hogy ezek a szempontok a jelenlegi gyakorlatban visszatükröződnek-e, valamint, hogy melyek az adott védett csoportok, amelyeknek a gyakorlatban relevanciájuk van. Az mindenképp rögzíthető, hogy a nyomozóhatóságok sok esetben a védett

36 MEZŐLAKI Erik: XXXII. Fejezet. A köznyugalom elleni bűncselekmények. In: KARSAI Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2022. 789.

37 BÁRÁNDY i. m. 28.

38 Uo.

39 KOLTAY András: A közösségek méltóságának védelme. *Iustum Aequum Salutare* 2005/1. 162.

40 A jogtárgyharmonikus értelmezés alapján egy adott büntetőjogi rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy az lehetőleg alkalmas eszköz legyen a szabályozással elérni kívánt törvényi cél elérésére. A jogtárgyharmonikus értelmezéshez lásd: SZOMORA (2015) i. m. 29–35.

csoportok vizsgálatát (a közösségi jelleg mérlegelését) mellőzik. Az általam vizsgált ügyekben egy esetben sem mondták ki, hogy nem volt védett csoportmi minőség, még akkor sem, ha a feljelentésekben foglalt megnyilvánulások konkrétan beazonosítható (egy) személyre vonatkoztak. Ezt az alábbi ügyekkel szemléltetem.

A feljelentő szerint az elkövető nyíltan kívánta a miniszterelnök halálát, ugyanis egy közösségi portálon az alábbi bejegyzést írta:

„A szomszédomat viszik. Többet nem látom élve. Pedig nem arra az oldalra szavazott szerintem, amire én. A poloskát is wc-papírba csomagolva dobtam ki nyáron az ablakon, de ahogy az Ozban a gonosz boszorkány halálát várták, úgy várom [a miniszterelnökét] is, és pezsgőt fogok bontani, ha megdöglük. Mert emberek élete szárad a lelkén. Az olaszok már régen [a miniszterelnökre] gyűjtötték volna a karmelita menzát...”⁴¹

A nyomozóhatóság nem a hiányzó védett csoportmi minőségre hivatkozva, hanem az elkövetési magatartás megvalósulásának hiánya miatt utasította fel a feljelentést.

Ehhez hasonló eset volt, amikor a cikk írója azt sérelmezte, hogy Magyarország miniszterelnöke – amennyiben megkapja a Kormány a koronavírus-veszélyhelyzetére tekintettel a felhatalmazást – korlátlan hatalmat kapna a veszélyhelyzet idejére. Szerinte

„A helyzetet súlyosbítja, hogy a vészhelyzet végének elrendeléséről is egyszemélyben [a miniszterelnök] döntene. Ezzel olyan helyzet állna elő, mint a harmincas évek náci Németországában, amikor is totális diktátorra választották Adolf Hitlert.”

Felsorolta a törvénytervezet nyugtalanságra okot adó részeit, így azt, hogy a miniszterelnöknek hatalmában állna betiltani az időközi választásokat és az országos népszavazásokat. Ez alapján aggasztónak nevezte, hogy az ellenzéknek nincs lehetősége tiltakozásra, így egyetlen esélyként azt látja, ha mindenkinek eljuttatják a hírt, hogy „milyen veszélyeket rejt magában az, amire [a miniszterelnök] készül.”⁴² A feljelentést elutasító határozatban a nyomozóhatóság „belemagyarázta” a védett csoportmi minőséget, ugyanis utalt arra, hogy a cikk írója a célzott társadalmi csoport tagjai részére sértő megnyilvánulást nem tett, holott pedig a közlés kizárólag egy személyre vonatkozott, nem pedig a kormánypártra.

Ugyancsak kizárólag a közösség elleni uszítás elkövetési magatartását vizsgálta és elemezte a nyomozóhatóság abban az ügyben, amikor ismeretlen tettes olyan képet készített, amelyen egy magyarországi parlamenti ülésen a miniszterelnök látható egy halántékot ért lövéssel, melynek következtében a vére is folyik. Az így elkészített fényképhez azt a megjegyzést írták, hogy „Lát valaki ezzel valami problémát, én nem.”⁴³ Itt sem található a feljelentett megnyilvánulásban olyan utalás, amely valamely védett csoportra vonatkozott volna.

Azt, hogy a nyomozóhatóságok sok esetben mennyire figyelmen kívül hagyják a védett csoportmi minőséget, jól példázza az alábbi (extrém) eset.

A feljelentő egy interneten megjelenő cikket sérelmezett, amelyben a [a párt neve] elnöke szó szerint hazaárulónak nevezte a '48-as forradalmárokat, mert szembe mertek fordulni a

41 Ku.2020/2.

42 Ku.2020/7.

43 Ku.2018/1. Hasonló eset volt egy kizárólag miniszterre vonatkozó közlés esetén is. Ku.2015/2.

Habsburgokkal. Sérelmezte továbbá, hogy „még koccintást is rendeznek minden évben október 6-án, a nemzeti gyásznapon az aradi tizenhármak kivégzésének évfordulóján! Az aradi vértanúk felségáruló, esküszegő, lázadó és fegyveres, az uralkodójuk ellen felkelt tiszték” voltak, akik csak azt a büntetést kapták, amelyet egyértelműen megérdemeltek.”⁴⁴

Ebben az ügyben is kizárólag a tényállás elkövetési magatartását vizsgálta a nyomozóhatóság. Az kérdéses, hogy mit tekinthetett itt védendő csoportnak. A politikai párt elnöke mondta a sérelmezett megnyilvánulásokat, az aradi vértanúk értelemszerűen nem tartoznak a védendő csoport kategóriájába, így kizárólag a magyar nemzet (?) fordulatát lehet(ne) felhozni. Bár a közösség elleni uszítás elkövetési magatartásának joggyakorlati bemutatására és értékelésére a következő pontban (4.2.) kerül sor, egészen érthetetlen az elutasítás indokolása, tekintettel a feljelentésben foglalt megnyilvánulásra:

„A gyűlöltre uszítás fogalmának kiterjesztése az erőszak érzelmi előkészítését még nem jelentő magatartásokra az alkotmányos értelmezés sérelmével járna. A feljelentett cselekmény önmagában nem volt alkalmas arra, hogy az előbbieken írt hatást kiváltsa, ezért nem jelentette a közösség elleni uszítás elkövetési magatartásának kifejtését.”

Az, hogy milyen hatás kiváltásáról beszélt a nyomozóhatóság, nehezen megfejtendő.

Három esetben találtam – valamiféle – indokolást, mérlegelést, utalást a védett csoport minőség megállapítására.

Az első esetben a nyomozóhatóság igen érdekes védett személyösszességet állapított meg. A feljelentést egy közösségi portálon megjelent bejegyzés miatt tették. A bejegyzés tartalma az alábbi volt:

„[m]a lesz másodfokú ítélet a roma népünk rasszista gyilkosainak az ügyében. Az unortodox keleti barbár horda a halálbüntetést kezdje ezekkel a kopasz, bőrféjú aljas tetvekkel. Majd folytathatjuk a pedofil papokkal, a hazaáruló idegen országnak kémkedő [párt neve] politikusokkal ezek utána a több milliárdot sikkasztó brókerekkel és akkor máris rájönnek, hogy mennyi Koppány keleti hordabélit kellene kardélre hányni, mit ahogyan azt István királyunk tette.”⁴⁵

A feljelentést elutasító nyomozóhatóság védett csoportra történő utalást tett:

„A szövegből kiderül, hogy nem a nemzet tagjainak kivégzését sürgetik és nem akarják a lakosság csoportjainak – papok, brókerek, politikusok – ok nélküli kardélre hányását, hanem megnevezett hír kapcsán felmerült halálbüntetés-téma allegóriájaként az író mintegy tovább fűzi gondolatát, miszerint az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt elkövetők esetén túlmenően bűnösnek megjelölt pedofil papok, sikkasztó brókerek és hazaáruló politikusok esetében is ezt látja megoldásnak. Tehát a szövegben nem a papok, brókerek és politikusok csoportjainak megöléséről, kiirtásáról van szó, hanem a csoport – közvélemény szerint súlyosnak ítélt bűncselekmények elkövetésével – bűnösnek ítélt tagjainak – általuk jogállami keretek között visszaállítani kívánt büntetésnimmel történő megbüntetéséről.”

44 Ku.2016/4.

45 Ku.2015/8.

A nyomozóhatóság az okfejtés után az elkövetési magatartást vizsgálta és arra történő hivatkozással utasította el feljelentést. Ebből következik, hogy implicit elfogadta védett csoportnak a sérelmezett megnyilvánulásból kivehető csoportokat, pontosabban a megjelölt csoportok (papok, brókerek, politikusok) bűnösként elítélt tagjaiból képződő személyösszességet.

A következő ügyben a feljelentő szerint a cikk szerzője azzal, hogy az ellenzéket „ellenségnek” és nem ellenzéknek nevezi, illetve azzal a kifejezéssel, hogy „bármilyen eszköz megengedett a védekezéshez” a gyűlöletre uszítás elkövetési magatartását valósítja meg.⁴⁶ A feljelentést elutasító határozatban a nyomozóhatóság elsőként a védett csoportni minőséget vizsgálta:

„a »magyar ellenzék« és a nevesített pártok is valamilyen ismérv szerint elkülönülő személyösszesség, így ezen fogalmak belesznek a lakosság egyes csoportjai kategóriába.”

A harmadik eset azért is kiemelkedő, mert eljutott a vádemelésig, azonban a bíróság büncselekmény hiányában megszüntette az eljárást, amit a másodfokú bíróság helybenhagyott. A vád tárgyává tett megnyilvánulásból („Sóherhymnus” című dal, elemzéshez lásd: 4.2.4.), csak a védett csoportra történő utalást emelem ki:

„Parlamentben persze mulatnak a népek, nagy verda, nagy ház, millás fizetések! Ébredj, magyar, rázd le a láncot, tolvaj kutyák lopják országod! Elég volt ebből, lángholjon minden, bibliai pusztulás lesz, kegyelem nincsen! Mit kezdjek én, mikor sóher az ország, az emberek itt kurva rabszolgák. Minden nap meló, a fizetés meg apró, szopjon le [...] meg minden tapló! Bársonykézből etetik a népet, közben milliókat keres mindegyik féreg.”⁴⁷

Az első fokon eljáró bíróság indokolásában előadta, hogy

„a cselekménynek eszerint a lakosság egyes csoportjai ellen kell irányulnia, amelyek közül a Btk. nevesíti a nemi identitást, a szexuális irányultságot és a fogyatékoságot. Ezen ismérvek azonban nem jelentenek kizárólagosságot, a lakosság egyes csoportjainak körében a rögzült jogalkalmazói gyakorlat szerint gyakorlatilag bármilyen ismérv szerint elkülönülő személyösszesség tartozhat, és a fenti szöveggel érintett csoport – a bársonyszékben és a parlamentben ülő politikusok csoportja megfelel ennek a követelménynek.”

A másodfokú bíróság hozzátette, hogy álláspontja szerint „az érintett csoport nem csupán a bársonyszékkel jelzett kormányzó politikusok, hanem a parlamentben ülőként megjelölt képviselők összessége is.”⁴⁸

A bármilyen ismérv szerint elkülönülő személyösszesség kategóriájába a nevesített védett csoportokon felül gyakorlatilag mindenféle közösség (magyar nemzet, vallási közösség stb.) beletartozhat. E tág meghatározást szemlélteti, hogy a gyakorlat még egy megemlékezésen részt vevő személyösszességet is védett csoportnak tekintett.⁴⁹ Itt a védett csoport jellegadó

46 Ku.2019/3.

47 Ku.2014/3.

48 Ku.2014/3-II.

49 Ku.2021/3.

körülménye, hogy a személyek (megemlékezés céljából) térben és időben egy helyen vannak, bárki, aki odamegy és részt vesz a megemlékezésen, védelem alá kerül.

Álláspontom szerint annak van döntő jelentősége, hogy az elhangzott szolás közvetlen utalást tartalmazzon egyértelműen beazonosítható személyösszességre. A közvetett utalást tartalmazó, valamint kizárólag egyetlen egy beazonosítható személyre tett megnyilvánulás nem elegendő.

Az általam elemzett ügyekben a következő védett csoportok kerültek megállapításra: politikai párt, beleértve a teljes ellenzékét (5 ügyben);⁵⁰ képviselők (1 ügyben);⁵¹ homoszexuálisok (4 ügyben);⁵² ukrán nemzetiség (1 ügyben);⁵³ zsidó vallásúak (7 ügyben);⁵⁴ autisták (1 ügyben);⁵⁵ gyűlésen részt vevő személyek (1 ügyben);⁵⁶ megemlékezésen részt vevő személyek (2 ügyben);⁵⁷ szurkolók (1 ügyben);⁵⁸ tüntető civil aktivisták, demonstrálók (2 ügyben);⁵⁹ férfi nem (1 ügyben);⁶⁰ magyar nemzet (1 ügyben);⁶¹ határon túli magyarok (2 ügyben);⁶² fekete bőrűek (3 ügyben);⁶³ keresztények (2 ügyben);⁶⁴ muszlim vallásúak (2 ügyben);⁶⁵ az iszlám valláson kívüli vallási közösségek (1 ügyben);⁶⁶ roma származásúak (1 ügyben);⁶⁷ bevándorlók (3 ügyben);⁶⁸ menekültek (2 ügyben).⁶⁹

4.2. Az elkövetési magatartás és az ezzel összefüggő (absztrakt?) veszély

Az elemzett határozatokat négy csoportba osztottam. Közös a határozatokban, hogy a bűncselekményt nem absztrakt veszélyeztető, hanem konkrét veszélyeztető tényállásként kezelik.

4.2.1. A nyilvánvaló és közvetlen veszélyből levezetett felhívás mint elkövetési magatartás

Az első csoportba azokat a blanketta- (feljelentést elutasító) határozatokat soroltam, amelyek az Abh1. *ratio decidendijét* a nyilvánvaló és közvetlen veszélyben határozták meg, és ebből vezették le a joggyakorlat által kimunkált eltérő tesztet:

50 Ku.2023/1.; Ku.2020/7.; Ku.2019/2.; Ku.2019/3.; Ku.2015/9.

51 Ku.2014/3.

52 Ku.2023/2.; Ku.2022/1.; Ku.2020/9.; Ku.2014/1.

53 Ku.2022/2.

54 Ku.2022/3.; Ku.2021/1.; Ku.2020/5.; Ku.2017/3.; Ku.2017/5.; Ku.2015/5.; Ku.2014/2.

55 Ku.2022/4.

56 Ku.2021/2.

57 Ku.2021/3.; Ku.2020/4.

58 Ku.2015/1.

59 Ku.2017/2.; Ku.2017/4.

60 Ku.2017/1.

61 Ku.2018/2.

62 Ku.2018/3.; Ku.2018/4.

63 Ku.2020/8.; Ku.2020/11.; Ku.2019/1.

64 Ku.2020/1.; Ku.2020/3.

65 Ku.2020/10.; Ku.2016/2.

66 Ku.2015/4.

67 Ku.2020/6.

68 Ku.2015/3.; Ku.2016/3.; Ku.2006/1.

69 Ku.2015/7.; Ku.2015/6.

„Az alkotmánybíróság a közösség elleni uszítás tekintetében megállapította, hogy figyelemmel kell lenni a nyilvánvaló és közvetlen veszély követelményére, és csak e mérték fölött igazolható alkotmányosan a szabad véleménynyilvánításhoz való jog korlátozása.”⁷⁰

Ezt követően a nyilvánvaló és közvetlen veszélyre hivatkozással taglalják, hogy a joggyakorlat ennek megfelelően dolgozta ki az elkövetési magatartásra vonatkozó, hármas követelményt felállító mércét: erőszakos cselekedetre felhívás, veszélyeztetett jogok konkrétsága és az erőszakos cselekedet közvetlenül fenyeget.⁷¹ Az Abh1. itt álcázóhálóként került hivatkozásra, vagyis a nyomozóhatóság úgy tett, mintha e határozatból vezette volna le a döntését, de érvelése tartalmilag ellentmond annak.⁷² Ezekben az ügyekben a feljelentésekben tartalmazott megnyilvánulásokat egy esetben sem minősítették felhívásként.

Ide tartozik az előző pontban bemutatott, kizárólag a miniszterelnökre vonatkozó közlés, amelyben azt sérelmezték, hogy veszélyhelyzet idejére korlátlan hatalmat kapna.

Nem valósított meg felhívást az a személy sem, hanem csak a véleményét közölte, aki a közösségi portálon egy erdélyi magyarok választójogáról szóló bejegyzéshez az alábbi kommentet fűzte: „ezeket az undorító férgeket tudnám géppityuval szaporítani.”⁷³

Ugyancsak a felhívást vizsgálta a nyomozóhatóság abban az ügyben, amelyben az elkövető egy internetes portálon a „Flashmobot szerveznének a deviánsok [...] háza elé” című cikk alá egy homoszexuálisokra vonatkozó hozzászólást fűzött: „Mocskos buzi köcsögöket le kell vadászni a gecibe! Kiirtani mindet!”⁷⁴ A feljelentés elutasításának az indoka,

„hogy a felhasználó személyes véleménye és annak megfogalmazása nem alkalmas a különböző társadalmi csoportok közötti békés egymás mellett élésének megzavarására. Továbbá a nevezett által írtak nem értelmezhetők felhívásként. Felhív, aki mást bűncselekmény elkövetésére rábírnai törekszik. A felhasználó csak véleményét közölte és a pusztá véleménynyilvánítás nem azonosítható a bűncselekmény elkövetésére való rábírnai törekvés.”

Szintén nem felhívás, hogy „ki kell mondanunk, hogy fehér, keresztény gyermekeket akarunk országainkba, és nem afrikaiakat, muszlimokat vagy cigányokat;”⁷⁵ a *Mein Kampf* kiadása és terjesztése; ⁷⁶ „az összes rohadt muszlimot bebaszni a szemétegetőbe!!!”;⁷⁷ valamint egy publicistának az Országgyűlés Igazságügyi bizottságának nyilvános ülésén megjelenő, transzparensekkel békésen tüntető civil aktivistákkal kapcsolatos közlése:

70 Ku.2017/2.

71 Ku.2017/4.

72 SZOMORA (2015) i. m. 70.

73 Ku.2018/4.

74 Ku.2020/9.

75 Ku.2016/2.

76 Ku.2017/5. A nyomozóhatóság vizsgálta a holokauszttagadás tényállását is (Btk. 333. §), ami azért nem valósult meg, mivel Adolf Hitler művének kiadása, terjesztése a 333. §-ban foglalt magatartások körét nem fedi le, a mű kiadása és terjesztése nem jelenti a holokauszt tagadását, kétségbe vonását, illetve jelentéktelen színben való feltüntetését, vagy nem igazolja ebbéli törekvését. Ezen magatartások megállapításához közvetlen és ráutalóbb, konkrét magatartás kifejtése szükséges, mint a hivatkozott mű kiadása vagy terjesztése.

77 Ku.2020/10.

„ha még egyszer ezek vagy ilyenek megjelennek a parlament épületében, és ott megzavarják a munkát, akkor úgy kell őket kivágni, mint a macskát szarni. Ha a taknyukon és a vérükön kell őket kirángatni, akkor a taknyukon és a vérükön. Ha kell, akkor szanaszét kell verni a pofájukat. Ez ugyanis Magyarország parlamentje, nem pedig a nyilvános vécé, ahova ezek valók.”⁷⁸

Végezetül ide soroltam azt az egészen extrém esetet, amelyben a zsidó vallású szurkolók ellen az alábbi bejegyzést tették:

„Na lassan indulhat a vonat..., Felszállás a megszokott józsefvárosi pályaudvaron..., A végállomás pedig megint Auschwitz.... Indiánszökdelésben menjetez és közben dúdolgassátok halkán..., Miénk az a f.... A dal szerzőjét és megrendelőjét a vagon aljára tegyétek!SSSS”⁷⁹

A nyomozhatóság a feljelentés elutasításának indokát abban látta, hogy az az uszítás szintjét el nem érő megvetéskinyilvánítás, gyalázkodó közlés, amely nem jár az erőszakcselekmény nyilvánvaló és közvetlen veszélyével, nem büntethető. Álláspontja szerint a bejegyzésben foglalt közlés elfogadhatatlan, mélyen elítélendő, gyalázkodó jellegű, amelyből azonban nem vonható le olyan következtetés, hogy a zsidó vallási csoporttal szembeni tevékenységre, erőszakra történő konkrét felhívásra, gyűlölet keltésére lenne alkalmas, várhatóan ahhoz vezetne.

4.2.2. A hármas követelmény vizsgálata

Ebbe a csoportba azokat a határozatokat soroltam, amelyek sok esetben utaltak az Abh1.-re (szintén álcázóhálóként), azonban nem a határozat *clear and present dangert* taglaló indoklására, hanem az elkövetési magatartást elemző részére.⁸⁰ Azért is tekintem álcázóhálónak, ugyanis az Abh1. indoklása ezen részének helyes értelmezéséből kitűnik, hogy a testület a tényállást (még) absztrakt veszélyeztető tényállásként kezelte. A nyomozhatóságok pedig erre való hivatkozással indokolták, hogy ezzel a döntés nyomán a jogalkalmazói gyakorlat a hármas követelményt orientálja.

Nem teljesült a konjunktív követelményrendszer abban az ügyben, amelyben egy újságíró egy spanyol személynek a zsidó származásúakkal kapcsolatos álláspontját mutatta be az alábbi módon:

„a zsidók hivatásszerűen tetszelegnek üldözöttként történelmük kezdete óta, holott valójában vérszomjas üldözők, amikor csak tehetik; ez a spanyol leányzó égő szavakkal üzent hadat a szervezett zsidóságnak, napjaink egyetlen tényleges világhatalmának, hogy méltó legyen a zsidók kiüldözésével elévülhetetlen történelmi érdemeket szerző legendás névrokona, Kasztíliai Izabella emlékéhez.”⁸¹

78 Ku.2017/2.

79 Ku.2015/1.

80 „A törvény eme kifejezés alatt »izgat« nem valamely kedvezőtlen és sértő véleménynek nyilvánítása, hanem olyan lázongó kifakadások értendők, amelyek alkalmasak arra, hogy az emberek nagyobb tömegében a szenvedélyeket oly magas fokra lobbantsák, amelyből gyűlölet keletkezvén, a társadalmi rend és béke megzavarására vezethet.” 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 177.

81 Ku.2021/1.

Szintén erre való hivatkozással utasították el a feljelentést, amelyben a „Felvonulás a cigánybűnözés ellen a Deák téren” című hírlevél tartalmát sérelmezték:

„Kedves Bajtársunk! Téged is hívunk [...] órára az Országos Roma Önkormányzat székháza elé, ahonnan együtt vonulunk a Deák térre, ahol megemlékezünk [a] pénteki lincselés áldozatairól. Rendszerszintű változásra van szükség, hogy ne fordulhassanak elő ilyen szörnyű tragédiák. Várunk téged is, mondju[n]k együtt nemet a cigánybűnözésre! Szibériába a gyilkosokkal!”⁸²

Ugyancsak a Fővárosi Ítéltáblának hármaskövetelményrendszerét vizsgálták akkor, amikor a „Mi tetszik a migránsok?” című, közösségi portálon közzétett bejegyzéshez a következő hozzászólás érkezett: „SCANIA féknyom; én még hátramenetet is kapcsolnék! Biztos, ami biztos!”⁸³ A nyomozóhatóság álláspontja szerint

„csak olyan feszültséget gerjesztő magatartás tekinthető tényállásszerűnek, amely aktív, erőszakos cselekedetre, illetve ilyen magatartás vagy tevékenység kifejtésére hív fel, továbbá, ha a veszély nem csupán feltételezett, hanem a cselekedet magában hordozza az erőszakos sérelem konkrét és reális lehetőségét.”

A konjunktív feltételeket jól szemlélteti a következő, bevándorlók ellen elhangzott gyűlöletbeszéd: „a sok papírok nélküli ingyenélőt kivinni a Duna partra sortűz és a többi a folyam megoldja!”⁸⁴ A nyomozóhatóság hosszas indokolásba nem bocsátkozott és impliciten az inkriminált megnyilvánulást felhívásként értékelte, ugyanis arra hivatkozva utasította el a feljelentést, hogy „fent nevezett hozzászólás esetén azonban a veszély csupán feltételezett, a veszélyeztetett jogok nem konkrétak, és az erőszakos cselekedet közvetlenül nem fenyeget, így nem meríti ki a tényállást.” Tehát a felhívást követő feltételrendszer nem teljesült.

Szintén nem felhívás egy videómegosztón közzétett videón elhangzott magyarellenes beszéd, amelyben olyan, a magyar nemzetet szidalmazó, becsmérlő kifejezések hangoztak el, mint például: „én kívánom az összes magyarnak, hogy nektek is lőjék le a családokat”, „A ti családokat kéne lelőni tetves geci magyarok! Titeket kéne lelőni...”⁸⁵

Az elemzett határozatokból kitűnik, hogy a jogalkalmazási gyakorlat a közösség elleni uszítás tényállását dogmatikailag nem tudja értelmezni, és a határozatok indokolásában egymásnak ellentmondó érvelések figyelhetők meg. Erre jó példa az a határozat, amelyben a feljelentő azt sérelmezte, hogy egy párt által szervezett rendezvényen egy „Az igazság szabaddá tesz” feliratú molinót látott, amely véleménye szerint a Holokauszt emlékét sérti és alkalmas a közösség elleni uszításra. A nyomozóhatóság a feljelentést – helyesen – elutasította, azonban az indokolásban diszkrepancia figyelhető meg:

„a bűncselekmény megállapíthatósága szempontjából mind a gyűlölet kialakulása, mind a gerjesztett gyűlölet aktivizálódása irreleváns, megvalósulásához sem feltételezett, sem közvetlen veszély bekövetkezésére nincs szükség. Büntetőjogi eszközökkel kizárólag a védett csoport iránt érzett gyűlöletből fakadó kijelentés szankcionálható, amely az elhangzás, közzététel körülményei folytán az erőszak közvetlen jelen lévő, világos veszélyével és egyéni jogok sérelmével fenyeget. A rendezvényen használt »Az igazság szabaddá tesz« feliratú molinó nem

82 Ku.2020/6.

83 Ku.2016/3.

84 Ku.2015/3.

85 Ku.2018/2.

minősül a gyűlölet kialakítására alkalmas olyan kijelentésnek vagy konkrét tevékenységre felhívásnak, amely erőszak érzelmi előkészítésére alkalmas lenne.”⁸⁶

Az indokolás nem hagy kétséget afelől, hogy a gyakorlat nemcsak konkrét veszélyeztető tényállásként kezeli az egyébként absztrakt veszélyeztető tényállást, hanem a hármaskonjunktív követelményrendszernek köszönhetően *sui generis* előkészületi bűncselekményt kreált a közösség elleni uszításból („a védett csoport iránt érzett gyűlöletből fakadó kijelentés szankcionálható, amely az elhangzás, közzététel körülményei folytán az erőszak közvetlen jelen lévő, világos veszélyével és egyéni jogok sérelmével fenyeget”).⁸⁷ Ugyanezen indokolással utasították el azt a feljelentést, amelyben egy interneten megjelenő cikkben egy publicista a bevándorlókra olyan kijelentéseket tett, mint „a pusztá létezésetek egyre és egyre elviselhetlenebb és irritálóbb”; „Itt elég volt belőletek. Kített becsület, rohadékok! Ne várjátok meg, hogy ezt másképpen is elmagyarázza nektek valaki;”⁸⁸ valamint azt, amelyben a kormány által kihelyezett plakátok tartalmát sérelmezték: „Ha Magyarországra jössz, nem veheted el a magyarok munkáját!” és „Ha Magyarországra jössz, tiszteletben kell tartanod a magyarok kultúráját!”⁸⁹ Utóbbi indokolásban hatásvizsgálat is megjelenik, ugyanis a nyomozóhatóság álláspontja szerint a plakátkampány hatására nem alakult ki olyan veszélyhelyzet, amely a sérelem bekövetkezésének reális veszélyét jelentené. Az absztrakt veszélyeztető bűncselekményekre jellemző objektíve alkalmasságot *in concreto*, a külvilágban megjelenő hatások alapján vizsgálták: „semmilyen adat nem merült fel arra vonatkozóan, hogy a kihelyezett plakátok, illetve kiküldött kérdőív bármiféle indulatot szított volna a bevándorlók ellen azok körében, akik tartalmát megismerték.”

4.2.3. Konkrét, reális veszélyhelyzet, de a felhívás mint elkövetési magatartás megkövetelése nélkül

A harmadik csoportba azokat a határozatokat soroltam, amelyeknek indokolásában valamilyen (konkrét, reális) veszélyre utalás jelenik meg (sokszor a veszélyeztetett jogok konkrétságával együtt), azonban a nyomozóhatóság a felhívás követelményére nem hivatkozik, azt nem vizsgálja. Ide soroltam két, eltérő védett csoport ellen irányuló hasonló közlés miatt érkezett feljelentést. Az egyik ügyben a „MEGÖLNI AZ ÖSSZES BUZIT?”⁹⁰, a másikban pedig „KIFELÉ AZ UKRÁN SZEMÉTTTEL”⁹¹ volt az inkriminált megnyilvánulás, amelyeket nyilvános területeken, jól látható helyeken helyeztek el. A nyomozóhatóságok elutasították a feljelentéseket, azonban mindkét határozatban közös, hogy felhívás nélküli veszélyhelyzetet követeltek meg. A homoszexuálisok ellen irányuló megnyilvánulást azért nem tekintették bűncselekménynek, mivel „a cselekmény tényállásszerűségéhez nem elegendő az absztrakt veszély kialakulása, kell, hogy a veszélyeztetett jogok konkrétak legyenek, és az erőszakos

86 Ku.2015/5. Arra a határozatban nem találtam információt, hogy a feljelentő szerint „Az igazság szabaddá tesz” felirat miért sérthette a Holokauszt emlékét.

87 Ez értelemszerűen elhatárolási problémákat okoz a közösség tagja elleni erőszak – egyébként generálisan büntetendő – előkészületétől. Ehhez lásd: SZOMORA (2013) i. m. 42.

88 Ku.2015/7.

89 Ku.2015/6.

90 Ku.2022/1.

91 Ku.2022/2.

cselekedet közvetlenül fenyegetessen.” Ez pedig – a nyomozóhatóság álláspontja szerint – eleve kizárt, tekintettel arra, hogy a közlés végén kérdőjel van, amelyből az következik, hogy konkrét veszélyhelyzet – e szöveg hatására – nem alakulhat ki. Érdekes lett volna az az eset, ha a mondat végi kérdőjel nem lett volna ott, ugyanis a Pesti Központi Kerületi Bíróság egy „HALÁL A ROMÁKRA” hasonló feliratot közösség elleni uszításnak értékelte.⁹²

Az ukrán nemzetiségekre tett megnyilvánulás tényállásszerűségét azért nem látták megállapíthatónak, mivel tekintettel kell lenni arra, hogy

„a kialakult veszélyhelyzet konkrétsága a sérelem bekövetkeztének reális lehetőségét jelenti, így olyan helyzet fennállását, amikor a folyamat a sérelem bekövetkezése irányába ható továbbfejlődésének lehetőségével számolni kell. A trolimegállóban elhelyezett felirat nem alkalmas arra, hogy az emberek nagyobb tömegében a szenvedélyeket olyan mértékben feltűzelje, hogy a keletkező gyűlölet a társadalmi rend és béke megzavarását eredményezné vagy a támadott társadalmi csoport elleni erőszakos jelleget tevő tevékenységben manifesztálódjon.”

Ugyanezen indokolás található két, fekete bőrűekre tett cikk miatt érkezett feljelentést elutasító határozatban. Az egyik feljelentés szerint egy internetes oldalon megjelent „ÉLŐ-ben nézhető Philadelphia nálunk: N*****k fosztogatnak, törnek zúznak az antifák” bejegyzés a következőket tartalmazza:

„Az [internetes portál] szerkesztősége talált egy ÉLŐ videót, ezen lehet követni Philadelphia utcáit. Mi is élőben közvetítjük, harc, lángoló autók, a mocskos n*****r banánzabáló f*****e s*****k fosztogatait és a terrorista antifák harcait. Az ÉLŐ közvetítés tehát valós idejű, és addig közvetítjük mi is, ha kell egész nap, ameddig a tudósító az utcán tartózkodik.”⁹³

A másik feljelentés szintén egy internetes portálon megjelent bejegyzést sérelmezett:

„Ez lenne a jövő? Ki...tt n...k mocskos bakancsát kell csókolgatni és önfeledten mosolyogni hozz[á]? Örülni? Mert másképp kinyírnak vagy összevernek? Akkor inkább irány Szibéria! Istenem... hát mivé lett ez a világ...”⁹⁴

A nyomozóhatóság mindkét esetben utalt a konkrét sérelem reális lehetőségére, majd a cikkben és a bejegyzésben foglaltakat értékítéletnek (véleménynek) minősítette, amelyeknek álláspontja szerint nincsenek olyan elemei, amelyek a szenvedélyeket akár erőszakos formában felkeltenék.⁹⁵

A következő ügyben arra hivatkozással utasította el a nyomozóhatóság a feljelentést, hogy „a bejegyzés szövege alapján a lakosság egyes csoportjainak konkrét jogai nem kerültek veszélybe, és nem fenyegetett erőszakos cselekedettel. A szöveg nem gerjeszt ellenséges

92 Pesti Központi Kerületi Bíróság Fk.10.202/2015. számú ítélete. Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának 2014/El.II.JGY.1/2. véleménye az egyes alapjogokat sértő bűncselekmény ítélkezési gyakorlatának elemzéséről. (Alapjogi példatár, 22. eset).

93 Ku.2020/8.

94 Ku.2022/11.

95 Ugyanezzel az indokolással utasították el azt a feljelentést, amely „a fehér keresztények rémisztő képződmények” közlést sérelmezte. Ku.2020/1.

indulatokat, és ilyen célzat nem is olvasható ki belőle.”⁹⁶ A feljelentő szerint az autistákkal szemben hangzott el egy internetes fórumon gyűlöletbeszéd:

„nem értem a problémádat, ha problémás és kényelmetlen, netán beteg a kedves rokon, rangon aluli kapcsolatot akar kiépíteni, akkor csak ki kell lövetni és kész. Ment ez a harmadik birodalomban is. Gond letudva. Mégis mit gondoltál, milyen megoldást tud ajánlani a csoport tagsága? Az autizmussal lehet élni. Lehet önálló életvitelt folytatni. A vagyonelemeket be lehet úgy biztosítani, hogy ne tudják tőle elcsalni és így tovább. Ha nagyon instabillá válik, akkor vannak nagyon jó terápiák, gyakorlatok, amivel a mentális és egyéb képességei szintén tarthatók és fejleszthetők. Attól, hogy ő másképp működik, mint elvárád, még vannak jogai.”

A szöveg teljes kontextusát vizsgálva egyet lehet érteni a feljelentés elutasításával, ugyanis összességében a védett csoport alapvető jogait hangsúlyozza. Az indokolásban a konkrét jogok veszélybe kerülése és erőszakos cselekedet közvetlen fenyegetése mellett a célzat is megjelenik, ami azért problémás, mert a bűncselekmény nem célzatos (ebben a gyakorlat egységesnek mondható).

4.2.4. A két vádemelés

Külön csoportba soroltam azt a két ügyet, amelyekben vádemelés történt. Az első esetben büntetőjogi felelősség megállapításra is sor került.⁹⁷

A vádirati tényállás szerint [a párt neve] és egyéb társadalmi szervezetek „Rendet Borsod Megyében” címmel az illetékes hatóságnál bejelentett gyűlést kívántak tartani 2020 februárjában [a település neve]-n a megyei kormányhivatal előtt, majd azt követően [a település neve]-n a polgármesteri hivatalnál. Az esemény kapcsán, nagy nyilvánosság előtt egy közösségi oldalon [a vádlott neve] tettek közzé videó felvételt. A felvételen szereplő személy a közleményben a többek között kijelenti, hogy a felvonulás „el lesz marasztalva”, „meg fog dőlni”, amit azzal indokol, hogy annak ellenzői összefogtak, ezért a gyűlés szervezői megijedtek. A gyűlés megakadályozására vonatkozó üzenetét azzal a fenyegetéssel nyomatékosította, hogy „ha mégis odamennek, onnan ki nem jönnek”, majd hozzátette, „a cigányok harcban akarnak meghalni, nem elnyomottként”. Egyben hadba hívta „az összes borsodit, hogy haljanak meg a gyerekeikért a mocskos senkiházi undorító rossz eszmével gondolkodó emberek ellen”, továbbá fenyegetőzött, hogy „ha baj van, ki kell szaggatni a szívüket a kutyáknak”, és olyan felszólítást tesz közzé, miszerint „tiporjuk el őket, álljunk fel ellenük kőkeményen és harcoljunk” (a továbbiakban: 1. tényállási pont).

A [párt neve] elnökének, egyben a rendezvény vezérszónokának azt üzenté, hogy „egy az egyben felálllok veled, és az agyadat be fogom ütni, a koponyádat. Addig fogom beütni, míg a másik oldalon ki nem folyik a füleden – baszd meg – az agyad” (a továbbiakban: 2. tényállási pont).

96 Ku.2022/4.

97 Ku.2021/2.

Mindezek alapján az ügyészség közösség elleni uszítás (1. tényállási pont), valamint zaklatás [Btk. 222. §. (2) bekezdés a) pont] (2. tényállási pont) miatt emelt vádat. A bíróság a vádlott büntetőjogi felelősségét mindkét bűncselekményben megállapította és 10 hónap szabadságvesztést szabott ki, amelyet 2 évre próbaidőre felfüggesztett. Tekintettel arra, hogy büntetővégzés meghozatalával zárult az ügy,⁹⁸ részletes indokolás nem található, kizárólag a vádirati tényállásból lehet következtetni arra, hogy miért emeltek vádat e cselekménnyel szemben.

Az ügyészség az 1. tényállási pontban megfogalmazott közlést erőszakra, gyűlöletre felhívásként (mindkét fordulatot tartalmazta a vádirat) értékelte. Ehhez szükséges megjegyezni, hogy amennyiben a „ha baj van, ki kell szaggatni a szívüket a kutyáknak”, valamint a „ti-porjuk el őket, álljunk fel ellenük kőkeményen és harcoljunk” megnyilvánulást az ügyészség felhívásnak tekintette, akkor a korábban bemutatott pl. „az összes rohadt muszlimot bebaszni a szemétegetőbe!!!”; „Ha kell, akkor szanaszét kell verni a pofájukat”; „A dal szerzőjét és megrendelőjét a vagon aljára tegyék!” közléseket is felhívásként kellett volna minősíteni.

A gyakorlat további feltételként tűzi a veszélyeztetett jogok konkrétságát és azt, hogy az erőszakos cselekedet közvetlenül fenyegetsen. E követelmények teljesülésére abból tudok következtetni, hogy az 1. tényállási pontban foglalt közlésben a vádlott térben és időben konkrétan behatárolható helyszínt jelölt meg, amellyel beazonosíthatóvá vált az ezen részt vevő személyek köre (ezzel összefüggésben a veszélyeztetett jogok), ami a védett csoport minőséget is megalapozta. Valamint nem hagyható figyelmen kívül a 2. tényállási pontban feltüntetett, kétségkívül zaklatásnak minősülő közlés, amely szintén egyértelműen beazonosítható, a rendezvény fő szervezőjére vonatkozó fenyegetést tartalmazott. Álláspontom szerint ez alapozta meg, hogy a vádhatóság a másik két feltételt is megvalósultnak látta. Megjegyzem, végül a gyűlés atrocitásmentesen zajlott le.

A második ügyben a videómegosztó portálra feltöltött „Sóherhimnusz” című szerzemény miatt emelt vádat az ügyészség. A vádiratban a dal teljes szövegét feltüntették, azonban a vádhatóság kiemelte azokat a részeket, amelyek álláspontja szerint kimerítették a közösség elleni uszítás tényállását:

„Ébredj, magyar, rázd le a láncot, tolvaj kutyák lopják országod! Elég volt ebből, lángoljon minden, bibliai pusztulás lesz, kegyelem nincsen! (refrén)

Egyre több indokkal szolgáltak ahhoz, hogy sortűz elé basszunk a falhoz! Azt a sok szarházit, aki ezt tette, egységben az erő, öcsém, minden rendben! Ez az ország a miénk, a magyaroké baszdki, minden bűdös köcsögöt haza fogunk baszni!”

A bíróság bűncselekmény hiánya miatt megszüntette az eljárást.⁹⁹ Az elsőfokú bíróság elsőként a védett csoport minőséget vizsgálta (lásd 4.1.), majd a nagy nyilvánosság előtti elkövetést, amely tekintettel arra, hogy a szerzeményt egy videómegosztón osztották meg, megvalósult. Ezt követően az alkotmánybírói, majd a rendes bírói gyakorlatot tekintette át.

98 A büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárást a Be. külön eljárásként szabályozza, amelynek célja az eljárás egyszerűsítése, gyorsítása, hiszen ebben az esetben az eljáró bíróság kizárólag az iratok alapján dönt, bizonyítást nem folytat le. A büntetővégzés ellen fellebbezésnek nincs helye, azonban a kézbesítéstől számított 8 napon belül kérhető a tárgyalás megtartása. Vö. Be. C. fejezet.

99 Ku.2014/4.

Az alkotmánybíróági gyakorlat bemutatásánál kizárólag az Abh1.-ben foglalt megállapításokra hivatkozott. Itt utalt arra, hogy

„a hivatkozott tényállást egyrészt a nyilvánvaló és közvetlen veszély – *clear and present danger* – formulájának, illetve a támadott értékek egyediségének követelményének szempontjából vizsgálta, amely szerint csak bizonyos mérték fölött, tehát a nyilvánvaló és közvetlen veszély esetén igazolható alkotmányosan a szabad véleménynyilvánításhoz való jog korlátozása, másrészt pedig a véleménynyilvánítás szabadsága egyebekben is csak nagyon szűk körben szorítható korlátok közé.”

Ezt követően a 3. pontban bemutatott, közzétett eseti döntésekre hivatkozott. A gyakorlat áttekintését követően megállapította, hogy

„[m]indezek alapján a gyűlöletre uszítás akként értelmezhető, mint az erőszak érzelmi előkészítése, gyakorlatilag olyan gyűlölet felkeltésére irányul, ami aktív tevékenységbe megy át, és magában hordozza az erőszakos jellegű konkrét sérelem bekövetkezésének reális lehetőségét.”

A vád tárgyává tett megnyilvánulás vizsgálatánál utalt a bíróság arra, hogy kizárólag a vádiratban kiemelt szövegrészeket vizsgálja, ugyanis a szerzemény többi része még áttételesen sem tartalmaz aktív cselekvésre buzdító mondatot, azok csak vélemény formájában közzétett ténymegállapítások. Utalt arra is, hogy nem lehet figyelmen kívül hagyni a szerzemény műfaji (rap) sajátosságait, ugyanis a szöveget azzal összhangban kell értelmezni, hiszen

„az mindenképpen figyelembe veendő, hogy egyes általánosan elfogadott, sőt magasan jegyzett költők vers[e]i is tartalmaznak ehhez hasonló metaforikus sorokat, elegendő hivatkozni e helyütt Ady Endre *Nekünk Mohács kell* vagy József Attila *Favágó* című műveire, amelyek nyilvánvalóan nem vonnának maguk után ma sem büntetőeljárást, holott szövegszerző értelmezésük folytán akár ki is meríthetnék több Büntető Törvénykönyvbe ütköző tényállást.”

Erre való tekintettel vizsgálta elsőként a refrént, amely álláspontja szerint felszólítást nem tartalmaz, az csupán metaforikus jelentésű. A refrénon kívüli, kiemelt szövegrésznél a bíróság a hármas követelményi rendszerre utalt, azonban a döntés *ratio decidendije* – álláspontom szerint – ettől eltérő:

„nyilvánvalóan különbséget kell ugyanis tenni aközött, hogy egy bizonyos tartalom a világhálón elérhető és szabadon meghallgatható bárki számára úgy, hogy a tartalomfogyasztás saját döntés kérdése, illetőleg aközött, hogy a dal nagyobb nyilvánosság előtt, inkább egyfajta szónoki beszéd, vagy felhívás hangzik el akként, hogy az általa felszított gyűlölet nyilvánvalóan szélsőséges aktivitásba fordulhat. A bíróság megítélése szerint jelen esetben ilyenről szó sem lehet. A vádlott, vagyis a szerző és megosztó gondolatai ugyan értékelhetőek sértőnek, azok meghökkentőek és alkalmasak aggodalom keltésére, de figyelemmel a szerzemény műfajára és megjelenési formájára is semmi esetre sem alkalmasak arra, hogy magában hordozza erőszakos jellegű konkrét sérelem bekövetkezésének reális lehetőségét.”

Nyilvánvaló és közvetlen veszélyt nem jelent a szerzemény tehát, így a véleménynyilvánítás-hoz való jog büntetőjogi eszközökkel történő korlátozása semmiképpen nem igazolható.”

A bíróság tehát a nyilvánvaló és közvetlen veszély tesztjét alkalmazta és konkrét veszélyeztető tényállásként kezelte a közösség elleni uszítást, holott még az indokolásában is megjelenik, hogy a vádlott gondolatai nem alkalmasak aggodalom keltésére. Amennyiben a bíróság az absztrakt veszélyeztető jelleget elfogadta volna, amely a bűncselekmény dogmatikai karakteréből következik, úgy lehet, hogy eltérő döntés született volna.

A *ratio decidendiből* az is következhet, hogy egy videómegosztóra feltöltött szerzemény vagy egy internetes fórumon közzétett bejegyzés, amely egy védett csoport ellen irányuló ‘gyűlöletbeszédet’ tartalmaz, sosem lenne büntethető, mivel az interneten bárki számára hozzáférhető megnyilvánulások fogyasztása saját döntés kérdése, amely eleve kizárja a nyilvánvaló és közvetlen vagy bármilyen reális, konkrét veszély megállapíthatóságát.

Az ügyészség a hármas követelményrendszerre tekintettel fellebbezést nyújtott be, azonban a másodfokon eljáró bíróság az elsőfokú végzést helybenhagyta.¹⁰⁰ A másodfokú határozat is ugyanarra az álláspontra helyezkedett, mint az elsőfokú bíróság. Egyrészt a műfaj sajátosságaira hivatkozva állapította meg, hogy

„a műfaj híveiben [...] a dalban használt, a műfajhoz képest nem kirívó kifejezések nem gerjesztenek olyan indulatokat, melyek okán erőszakos jellegű konkrét sérelem bekövetkezésének reális lehetőségével számolni kellene, míg az ilyen művészethez nem vonzódo személyre nyilván semmilyen hatással nem lehet.”

Végül a másodfokú bírósági döntés is az elsőfokú döntés – vitatható – *ratio decidendijét* erősíti meg:

„A videómegosztón közzétett, konkrét személyt, csoportot meg nem szólító, a műfajba illő kifejezéseket használó dal esetében a közvétevőnek nem kell azzal számolnia, hogy az ellenséges indulatok kitörhetnek.”

5. A jelenlegi gyakorlat értékelése és út egy lehetséges új mérce felé

A fentebb bemutatott esetek alátámasztják a sokszor ismételt kijelentést: a jelenlegi gyakorlat tarthatatlan. Ehhez az alábbiak megjegyzése szükséges:

- a) A jogalkalmazói gyakorlat sok esetben álcázóhálóként tekint az Abh1.-ben foglaltakra, ugyanis vagy a *clear and present danger* mércéjét kiragadva próbálják igazolni a jelenlegi gyakorlat által felállított eltérő követelményrendszert, vagy pedig az alaphatározat elkövetési magatartást – történeti kontextusban – elemző részével. Ez azért vitatható, mert az Abh1. helyes értelmezése alapján a bűncselekmény absztrakt veszélyeztető tényállás.
- b) A gyakorlat továbbra is konkrét veszélyeztető tényállásként kezeli a bűncselekményt, amely dogmatikailag tarthatatlan. A hármas követelmény felállításával és érvényesítésével a bűncselekményt a gyakorlat tulajdonképpen *sui generis* előkészületi cselekményként

értelmezi, amely lehetetlenné teszi a közösség tagja elleni erőszak előkészületétől történő elhatárolást. Továbbá a nyomozóhatóságok sok esetben értékítéletnek (véleménynek) minősítették a közlést, ami eleve kizárja a felhívás megvalósulását, mint például „Mocskos buzi köcsögöket le kell vadászni a gecibe! Kiirtani mindet!” Holott álláspontom szerint értékítélet is lehet objektíve a köznyugalom megzavarására alkalmas, mint az előbb hivatkozott esetben.

- c) A fentebb bemutatott ügyek majdnem mindegyikében a feljelentett közlés internetes fórumon vagy videómegosztón jelent meg. Az elemzésből az a kép rajzolódik ki, hogy egy ilyen megnyilvánulás eleve nem egyeztethető össze a gyakorlat által felállított konkrét, reális (nyilvánvaló és közvetlen) veszéllyel, ennek megállapíthatósága az esetek túlnyomó részében eleve kizárt. Ehhez az lenne szükséges, hogy a gyakorlat által megkövetelt felhívás konkrétan beazonosítható csoportot szólítson meg, egyértelműen beazonosítható védett csoporttal szemben, továbbá az „elkövetés helyének” térben és időben lehatároltnak kellene lennie. Ezt támasztja alá az az ügy, amely végül büntetőjogi felelősség megállapításával végződött.
- d) A védett csoport alatt tulajdonképpen bármilyen ismérv alapján létrejövő személyösszegesség érthető, amely akár spontán, egyszeri alkalmat is jelenthet, mint például egy megemlékezésen összegyűlt tömeg esetén.
- e) Bár a közösség elleni uszítás elkövetési magatartása az erőszakra uszítással bővült,¹⁰¹ amellyel egyértelművé vált, hogy a gyűlöltre uszítás és az erőszakra uszítás nem azonos fogalmak, a 2016-ot követő jogalkalmazási gyakorlat továbbra sem tesz különbséget e két alakzat között, ugyanis erre történő utalás, vizsgálat egy határozatban sem volt. Azzal, hogy a jogalkalmazói gyakorlat a Btk.-módosításról nem vesz tudomást, és a már hatályon kívül helyezett Btk.-szöveg és az arra vonatkozó, szintén hatályon kívül helyezett alkotmánybírósági gyakorlat alapján indokol, egyértelmű törvénysértést valósít meg.

Mindezek azért is sajnálatra méltók, mert nemcsak az elkövetési magatartása bővült a bűncselekménynek, hanem 2013. április 1. hatállyal az Alaptörvény véleményszabadságot deklaráló rendelkezése is kiegészült és bekerült *explicit* korlátként a közösségek méltósága.¹⁰² A közösségek méltóságának jogtárgyként történő elfogadhatóságával egy korábbi írásomban már foglalkoztam.¹⁰³ A konkrét mérce felállításánál azonban sokkal inkább annak van jelentősége, hogy az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdését ténylegesen büntetőjogi korlátként fogjuk fel, úgy, mint a rágalmozás és becsületsértés tényállásainál az emberi méltóságot korlátként felállító (4) bekezdést. Ennek alkotmányos alapjait a taláros testület a nemzetiszocialista és kommunista rendszer bűneinek nyilvános tagadása tényállás (Btk. 333. §) alkotmányos megítélését vizsgáló határozatában¹⁰⁴ fektette le, amikor a határozatban hivatkozik az Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdésére mint a korlátozás elfogadhatóságának indokára, ami

101 2016. évi CIII. törvény 55. § (3). Hatályos: 2016. 10. 28-tól.

102 Alaptörvény IX. cikk (5): „A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére. Az ilyen közösségekhez tartozó személyek – törvényben meghatározottak szerint – jogosultak a közösséget sértő véleménynyilvánítás ellen, emberi méltóságuk megsértése miatt igényeiket bíróság előtt érvényesíteni.”

103 Boros Mihály Bálint: A közösség elleni uszítás jogi tárgyáról. *Iustum Aequum Salutare*, 2022/4. 27–41.

104 16/2013. (VI. 20.) AB határozat, ABH 2013, 688–706.

„nem hagy kétséget afelől, hogy a nevesített korlátozási okok a büntetőjogi szankcionálás alkotmányos alapját is jelenthetik.”¹⁰⁵

Az Alkotmánybíróság 2021-ben értelmezte elsőként a kollektív méltóságot deklaráló rendelkezést, amelyben, bár elmulasztotta az (5) bekezdés alkotmányos tartalmát kibontani, egy lehetséges mérce elvi alapjait fektette le, ugyanis analógia útján a (4) bekezdés alapján kialakított gyakorlatát tekintette kiindulópontnak. Ha ezt elfogadjuk, akkor a rágalmazás és becsületsértés alkotmányos megítélésével foglalkozó alaphatározatban felállított alkotmányos követelményeket is – analógia útján – vizsgálat alá vonhatjuk. E szerint a jogalkalmazónak elsőként azt kell vizsgálnia, hogy a szólas közéleti vitában kifejtett álláspontot tükröz-e, ezt követően, hogy az inkriminált kifejezés tényállítás vagy értékítélet-e, végül, hogy a szólas az érintett személy emberi méltóságának korlátozhatatlan aspektusát sértette-e.¹⁰⁶ Álláspontom szerint a közéleti vitához tartozás vizsgálata is szerepet játszhat a közösség elleni uszításnál, amely vizsgálat – a véleményszabadság kitüntetett helyéből kifolyólag – indokolt lehet (pl. politikai, jogalkotási vitákban, helyi közügyek kapcsán). A tényállítás/értékítélet elhatárolásának nincs akkora jelentősége, mint az egyéni méltóságot védő rágalmazás/becsületsértés esetén, ahol a konkrét mérce kiválasztásánál játszik döntő szerepet.

Sokkal inkább a teszt utolsó vizsgálati pontját lehet analógia útján felhasználni, függetlenül attól, hogy elfogadnánk-e a közösség méltóságának létezését. Ehhez azonban elsőként el kell fogadni, hogy a gyűlöletre és az erőszakra uszítás nem azonos fogalmak. A gyűlöletre uszítás elkövetési magatartásánál a mércét a következőként határozhatjuk meg. Az Alkotmánybíróság a gyűlöletet az egyik legszélsőségesebb, negatív, nagyfokú ellenséges indulatként határozta meg, azonban a gyakorlat hozzátette, hogy az uszítás nem egyszerűen gyűlölet, hanem olyan gyűlölet felkeltésére irányul, amely aktív tevékenységbe megy át. Ennek helyes értelmezése az lenne, hogy a gyűlöletre uszítás olyan negatív, nagyfokú ellenséges indulat, amely objektíve alkalmas a köznyugalom megzavarására. Az objektíve alkalmassághoz a korlátozhatatlan aspektus követelményét – analógia útján – felhasználva juthatunk. Az egyéni méltóságnál ez azt jelenti, hogy az embert emberként kezeljük (pl. ne állatként állítsuk be, vagy tárgyiasítsuk). Álláspontom szerint a közösség elleni uszításnál az a döntő, hogy az adott védett csoport lényegi meghatározójára vonatkozik-e a gyűlölködő megnyilvánulás. Amennyiben a csoport létezésének megszűnésére, kiirtására, jogtól való megfosztására vagy alsóbbrendűségére vonatkozik a közlés, úgy mindenféle felhívás, nyilvánvaló és közvetlen vagy reális/konkrét veszély nélkül a gyűlöletre uszítás megállapítható, hiszen ez adja az adott csoport lényegi aspektusát. Az erőszakos cselekedet konkrét veszélyére pedig az erőszakra uszítás fordulat továbbra is alkalmazható.

Meglátásom szerint a helyes az lenne, ha a jogalkalmazás bevonná az Alaptörvény IX. (5) bekezdést az értelmezésbe, ugyanis ez elindíthatna egy olyan folyamatot, amelynek végén az Alkotmánybíróság újra alkotmányos revízió alá vonhatná a közösség elleni uszítás tényállását, amire – figyelemmel a jelenlegi jogalkalmazásra – nagy szükség van.

105 SZOMORA (2015) i. m. 41.

106 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, ABH 2014, 588.

Szerzőink / Authors

Bálint János az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola doktorandusza és az Ormai, Papp, Czike és Társai CMS Cameron McKenna Nabarro Olswang LLP Ügyvédi Iroda ügyvédjelöltje. Doktori kutatásának címe *Unió platformszabályozás: társadalmi kihívások a 21. században*, amely a különböző jogterületek (adatvédelem, média-, fogyasztóvédelmi és versenyjog) konvergenciájára összpontosít az Európai Unió új-szerű platformszabályozási jogi kereteinek összefüggésében. Emellett médiajogi előadásokat tart a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán. 2023-ban a VI. Wolters Kluwer Jogászdíj győztese ‘Az év joghallgató tehetsége’ kategóriában.

János Bálint is a PhD candidate of the Doctoral School of Law at ELTE Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary and trainee lawyer at Ormai, Papp, Czike and Partners CMS Cameron McKenna Nabarro Olswang LLP Law Firm. His PhD research is titled “EU platform regulation: societal challenges in the 21st century”, focusing on the convergence of different legal fields (data protection, media, consumer protection and competition law) in the context of the European Union’s novel platform regulation legal framework. He also holds media law lectures at the Faculty of Law of the Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary. Winner of the 6th Wolters Kluwer Lawyer Award 2023 in the category ‘Law Student Talent of the Year’.

Beyer Fülöp jogász, 2022-ben végzett az Eötvös Loránd Tudományegyetemen (ELTE) és a Bibó István Szakkollégiumban. Egyetemi éve alatt több közintézménynél dolgozott, többek között a Nemzeti Hírközlési Hatóságnál (NMHH). Jelenleg jogi doktorátust folytat az ELTE-n, és megbízott kutatóként dolgozik az Eötvös József Kutatóközpont Információs Társadalom Kutatóintézetében. Emellett közjogi referensként dolgozik a Fővárosi Önkormányzat Közjogi Ügyek Osztályán. Kutatási területe az internetes közvetítők és a nagy technológiai cégek által vezérelt társadalmi-gazdasági változások. Publikációi az EU „Digital Markets Act” rendeletét és az információs társadalomban infrastrukturális szerepet játszó magánszereplők ellenőrzésére irányuló szabályozási stratégiákat vizsgálják.

Fülöp Beyer is a lawyer who graduated in 2022 from Eötvös Loránd University (ELTE) and Bibó István College for Advanced Studies. During his university years, he worked at several public institutions, including the Hungarian National Regulatory Authority for Telecommunications (NMHH). He is currently pursuing a PhD in law at ELTE and serves as a mandated researcher at the Eötvös József Research Centre, Centre for the Information Society. Additionally, he holds the position of public law officer at the Municipality of Budapest, Department of Public Law Matters. His research interests focus on the socio-economic changes driven by internet intermediaries and big tech companies. His publications explore the EU’s Digital Markets Act and the regulatory strategies for controlling private actors that play infrastructural roles in the information society.

Botos Mihály Bálint a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Bűnügyi Tudományok Intézetének doktorandusza. 2021-ben Diploma Prima-díjat, valamint Szegedi Jogi Kari Tudományért emlékérmét kapott. 2022-ben elnyerte az Új Nemzeti Kiválósági ösztöndíjat. Kutatási témája a véleménynyilvánítási szabadság kollektív büntetőjogi korlátai,

amelynek keretében a köznyugalom elleni bűncselekmények fejezetében elhelyezett, és a szó-
lásszabadságot korlátozó tényállásokat alkotmányos büntetőjogi nézőpontból vizsgálja.

Mihály Bálint Botos is a PhD student at the Institute of Criminal Sciences, Faculty of Law and Political Sciences, University of Szeged. In 2021, he was awarded the Diploma Prima Prize and the Memorial Medal for the Science of the Faculty of Law of Szeged. In 2022 he was awarded the New National Excellence Scholarship. His research topic is the collective criminal law limits of freedom of expression, in the framework of which he examines the facts that restrict freedom of expression in the chapter of crimes against public order from a constitutional criminal law perspective.

Csillik Kristóf kommunikátor, jogász. Kommunikáció- és médiatudomány alapszakos diplomáját 2017-ben, jogász diplomáját 2022-ben szerezte meg az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Tanulmányi évei alatt a Bibó István Szakkollégium tagja volt. A versenyjogra specializálódott Bassola Ügyvédi Iroda ügyvédjelöltje, az ELTE doktori iskolájának hallgatója. 2021-ben első díjat nyert a Gazdasági Versenyhivatal ‘Versenyjog Magyarországon az EU-ban’ című esszépályázatán. 2023-ban első díjat nyert a Legfőbb Ügyészség által meghirdetett Kozma Sándor Tudományos Pályázaton. 2023-ban első díjat nyert a Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság tudományos pályázatán. Publikációi a polgári perjog, a beruházásvédelmi vitarendezés, az alkotmányjog, a nemzetközi hadijog, az ügyészség alkotmányos helyzete és a versenyjog területeit érintik. Kutatási területe a versenyjogi jogsértéssel okozott károk megtérítése iránt indított perekben alkalmazandó különös bizonyítási szabályok.

Kristóf Csillik is a communicator, a lawyer. He graduated from Eötvös Loránd University in 2017 with a bachelor’s degree in communication and media studies and from Eötvös Loránd University in 2022 with a law degree. During his studies, he was a member of the István Bibó Szakkollégium. He is a trainee lawyer at Bassola Law Firm, a law firm specialising in competition law, and is pursuing a PhD at ELTE Doctorate School. In 2021, he won first prize in the essay competition “Competition Law in Hungary in the EU” of the Hungarian Competition Authority. In 2023, he won first prize in the Kozma Sándor Scientific Competition of the Office of the Prosecutor General. In 2023, he won first prize in the Hungarian Military Law Society’s science competition. His publications cover the fields of civil litigation, investment protection dispute settlement, constitutional law, international military law, the constitutional status of prosecution and competition law. His research interests focus on the special rules of evidence applicable in actions for compensation for damages caused by competition law infringements.

Huszár Daniella a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem jogi karán szerzett *cum laude* minősítéssel diplomát 2021-ben, jelenleg a CMS Budapest TMT csoportjának ügyvédjelöltje, ahol adatvédelemmel és technológia joggal foglalkozik. Egyetemi tanulmányai során a közösségimédia-plattformok és a mesterséges intelligencia szabályozásával kapcsolatos kérdésekre fókuszált, számos, a véleménynyilvánítás szabadságával és médiajoggal foglalkozó konferencián, valamint versenyen vett részt, mint az ITU Telecom World Conference, az Országos Tudományos Diákköri Konferencia, valamint a Monroe E. Price Media Law Moot Court Competition. 2021-ben a Nemzet Fiatal Tehetségeiért ösztöndíjjal támogatták, hogy

kutatásait folytassa a mesterséges intelligencia szerepével és alapvető jogainkra gyakorolt hatásával kapcsolatban. 2022 őszén megkezdte tanulmányait az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola PhD képzésén, amelynek keretében mentor oktatóként vett részt a Monroe E. Price Media Law Moot Court Competition egyetemi csapatának felkészítésében. Kutatásait folytatásához a 2023/2024. tanévre az Új Nemzeti Kiválóság Program (ÚNKP) ösztöndíjában, míg a 2024/2025. tanévre az Egyetemi Doktori Kutatói Ösztöndíjban (EKÖP) részesült.

Daniella Huszár graduated cum laude from the Faculty of Law at Eötvös Loránd University, Budapest, in 2021, now she is a lawyer in the TMT team at CMS Budapest, working on data protection and technology law related matters. During her university studies, she focused on the regulation of social media platforms and artificial intelligence, while she participated in numerous conferences and competitions focused on freedom of expression and media law, such as the ITU Telecom World Conference, the National Scientific Students' Associations Conference, and the Monroe E. Price Media Law Moot Court Competition. In 2021, she was supported with the National Young Talent Scholarship to conduct research regarding the role and impact of artificial intelligence on fundamental rights. In 2022, she started her PhD studies at the ELTE Doctoral School of Law and Political Science, where she was involved as a mentor tutor in the preparation of the Monroe E. Price Media Law Moot Court Competition team. To continue her research, she was awarded a scholarship from the New National Excellence Programme ("ÚNKP") for the academic year 2023/2024, and a University Doctoral Research Fellowship for the academic year 2024/2025.

Kálmán Kinga az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának doktorandusz hallgatója, valamint ügyvédjelölt. Ügyvédjelöltként főként adatvédelemmel, IT- és versenyjoggal foglalkozik. Főbb kutatási területe az adatvédelem és az adatgazdaság közötti kapcsolatok, a jelenleg fejlődő szabályozási környezet tükrében kialakuló viszonyrendszer feltérképezése. Több, mint 20 tanulmány (társ)szerzője, munkái elérhetők magyar, angol és lengyel nyelven. Kutatási eredményeit számos hazai, valamint külföldi konferencián ismertette, többek között az American Constitution Society for Law and Policy and Texas A&M University School of Law: Seventh Annual Constitutional Law Scholars Forumon és az International Society of Public Law Seventh Annual Conference eseményen. Korábban a HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézetének kutatási asszisztenseként foglalkozott a mesterséges intelligencia alkotmányjogi vetületeivel, különös tekintettel az MI igazságszolgáltatásban történő alkalmazási lehetőségeire a tisztességes eljárás tükrében.

Kinga Kálmán is a PhD student at ELTE Doctoral School of Law and Political Sciences and a trainee associate. As a trainee associate, her main field of expertise covers data protection, IT and competition law. Her main research interest is the relationship between data protection and the regulation of data economy, mapping the relationship in the light of the currently evolving legal environment. She (co)authors more than 20 papers and her works are available in Hungarian, English and Polish languages. She has presented her research results at numerous conferences both in Hungarian conferences and abroad, including the American Constitution Society for Law and Policy and Texas A&M University School of Law: Seventh Annual Constitutional Law Scholars Forum and the Seventh Annual Conference of the International Society of Public Law. Previously, as a research assistant at the Institute for Legal Studies of the HUN-REN Centre for

Social Sciences, she worked on the constitutional law aspects of artificial intelligence, with special focus on its potential application in the administration of justice in the context of fair trial.

Kovács Andrea az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának doktorandusz hallgatója. 2017–2018-ban az ELTE Price Media Law Moot Court Competition nyolcaddöntős csapatának tagja. Szintén 2018-ban 2. helyezést ért el a Mailáth György Tudományos Pályázat polgári jogi szekciójának joghallgatói tagozatában. Főbb kutatási területei a közösségi média szolgáltatók felelőssége, illetve a közösségimédia-botok tevékenysége, szabályozása.

Andrea Kovács is a PhD student at Eötvös Loránd Tudományegyetem Doctoral School of Law. Member of ELTE's octofinalist team at the 2017/2018 Price Media Law Moot Court Competition. 2nd place at Mailáth György Tudományos Pályázat Civil Law Section, Law Student division. Main research fields: responsibility of social media platforms as service providers, and regulation of social media bots.

Kovács György nemzetközi tranzakciókra szakosodott ügyvéd, és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem oktatója, a digitális technológia és adatgazdaság szakjogászképzés szakfelelőse Budapesten. Kutató a Közép-európai Egyetemen, valamint korábban az Európai Bizottság jogi tisztviselője volt. Tagja az Igazságügyi Minisztérium jogi szakvizsga bizottságának, és a Magyar Tudományos Akadémia köztestületének. Rendszeresen publikál és előad nemzetközi konferenciákon. Kutató ösztöndíjasként kutatásokat végzett a Grazi, a Salzbergi, a Saarlandi és a Münchener Egyetemen az összehasonlító alkotmányjog és az uniós jog területein. Fulbright- ösztöndíjasként amerikai és nemzetközi gazdasági jogot hallgatott a Boston Egyetemen, és doktori kutatást végzett a Harvard Egyetem jogi karán. Európai Unió jogból szerzett PhD-fokozatot. Szakterületei az uniós alkotmányjog, és uniós jog digitális technológia szabályozása, különösen ezek hatása a szellemi tulajdonjogok védelme szempontjából. A Magyar Fulbright Egyesület elnöke, és a Piarista Diákszövetség alelnöke.

György Kovács is an attorney, specialized in international transactions, and he serves as the head of the graduate program for digital technology and data economy at Pázmány Péter Catholic University in Budapest. He is a research fellow at CEU, and a former policy officer at the European Commission. He is a member of the Bar Exam Committee of the Ministry of Justice, and a member of the Public Body of the Hungarian Academy of Sciences. He is regularly publishing and speaking at international conferences. As a research fellow, he conducted research at the universities of Graz, Saarland, Salzburg and Munich in the areas of comparative constitutional law and EU law. He studied American and International Business Law at the Boston University as a Fulbright Scholar and conducted PhD research at Harvard Law School. He holds a PhD in European Union Law. His research interest include EU constitutional law and the regulation of digital technology under EU law, with a particular focus on their impact on the intellectual property rights enforcement. He is the President of the Hungarian Fulbright Association, and Vice-President of the Hungarian Piarist Alumni Association.

Mozsonyi Norbert harmadéves hallgatói jogviszonyát tölti a Széchenyi István Egyetem Állam és Jogtudományi Doktori Iskola Phd-képzésén, ahol a mesterségesintelligencia-alapú rendszerek

adatvédelmi vonatkozásait kutatja. 2021-ben a Károli Gáspár Református Egyetemen infokommunikációs szakjogászai mesterlevelet szerzett, ezt megelőzően egy évtizeddel korábban pedig a Pázmány Péter Katolikus Jogtudományi Egyetemen diplomázott. Gazdasági informatikus mérnöki és számítástechnikai gépészmérnök alapvégzettséggel, továbbá közel harmincéves vállalkozásfejlesztési tapasztalattal rendelkezik. A Print Brokers Team Kft.-nél dolgozik mint üzletfejlesztést támogató jogtanácsos és minőségbiztosítási megbízott. A vállalkozásuk a „Minőség – Innováció 2023” pályázaton innovatív fenntartható üzleti modell kategóriában Nemzeti fődíjas, a nemzetközi mezőnyben pedig finalista lett. Különös érdeklődéssel kutatja az emberi és gépi hálózatok, a szuper- és kvantumszámítógépek fejlesztését, továbbá a digitális technológiák és a mesterségesintelligencia-alapú komplex rendszerek hatását a szereplők együttműködésére.

Norbert Mozsonyi is spending his third year as a student at the Doctoral School of State and Law at Széchenyi István University, during which he is researching the data protection aspects of artificial intelligence-based systems. In 2021, he obtained a master's degree in infocommunications law at the Károli Gáspár Reformed University, and a decade before that, he graduated from the Pázmány Péter Catholic University of Law. He has a bachelor's degree in economic IT engineering and computer engineering mechanical technician and nearly thirty years of business development experience. He is working at Print Brokers Team Kft. as a legal advisor supporting business development and as a quality assurance representative. Their company won the National prize and was an international finalist in the „Quality – Innovation 2023” sustainable business model innovation category. He is particularly interested in researching the development of human and machine networks, super and quantum computers, as well as the impact of digital technologies and complex systems based on artificial intelligence on the cooperation of actors.

Szakálné Szabó Zita jegyző, közigazgatás-szervező, okleveles közgazdász vezetés és szervezés szakon. A Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola PhD hallgatója. Fő kutatási területe a társulási formák szervezete és működése a helyi önkormányzati igazgatásban. Mindezek mellett kiemelten foglalkozik az iskolai tanulmányokat folytatók digitális kommunikációs kompetenciáinak támogatásával.

Zita Szabó Szakálné is a notary, public administration organizer, graduated economist in leadership and organization. She is a PhD student at Széchenyi István University Deák Ferenc Doctoral School of State and Law. Her main research area is the organization and functioning of association forms in the local government. In addition, she focuses on supporting the digital communication competencies of students in school.

Vitkovics Bálint az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának doktoranduszhallgatója. A Mailáth György Tudományos Pályázat keretében díjazott pályaművet nyújtott be a közéleti szereplőkkel kapcsolatos becsület- és jóhírnévsértés joggyakorlata tárgyában. Főbb kutatási területe: személyiségi jog, mesterséges intelligencia, biztosítási jog.

Bálint Vitkovics is a PhD student at ELTE PhD School of Law. He submitted on György Mailáth Scientific Tender an award-winning thesis on the case law of violation of right to integrity and reputation of politically exposed persons. His main research interests are personality rights, artificial intelligence and insurance law.

A sorozatban eddig megjelent kötetek

1. Apró István (szerk.): *Határon túli magyar nyelvű médiumok 2010/2011* (2012)
2. Dobos Ferenc: *Nemzeti identitás, asszimiláció és médiahasználat a határon túli magyarság körében 1999–2011* (2012)
3. Csink Lóránt – Mayer Annamária: *Variációk a szabályozásra. Önszabályozás, társszabályozás és szabályozó hatóság a médiajogban* (2012)
4. Sarkady Ildikó – Grad-Gyenge Anikó: *A média-értéklánc szerzői jogi vonatkozásai* (2012)
5. Koltay András (szerk.): *A médiaszabályozás két éve (2011–2012)* (2013)
6. Paál Vince (szerk.): *Magyar sajtószabadság és -szabályozás 1914–1989* (2013)
7. Horváth Attila: *A magyar sajtó története a szovjet típusú diktatúra idején* (2013)
8. Koltay András – Nyakas Levente (szerk.): *Összehasonlító médiajogi tanulmányok. A „közös európai minimum” azonosítása felé* (2014)
9. Dobos Ferenc – Megyeri Klára: *Nemzeti identitás, asszimiláció és médiahasználat a határon túli magyarság körében 2.* (2014)
10. Grad-Gyenge Anikó – Sarkady Ildikó: *Közös jogkezelés az audiovizuális médiában* (2014)
11. Apró István (szerk.): *Média és identitás* (2014)
12. Pruzsinszky Sándor: *Halhatatlan cenzúra* (2014)
13. Kóczián Sándor: *Gyermekvédelem a médiajogban* (2014)
14. Apró István – Paál Vince (szerk.): *A határon túli magyar sajtó Trianontól a XX. század végéig* (2014)
15. Kiss Zoltán – Szivi Gabriella: *A közszolgálati médiaszolgáltatás és a szellemi tulajdonjogok kapcsolódási pontjai és szabályozási környezete* (2015)
16. Dobos Ferenc: *A médiahasználat változása az erdélyi, felvidéki, kárpátaljai és vajdasági magyarság körében 2001–2014* (2015)
17. Grad-Gyenge Anikó: *Az audiovizuális archívumok szabályozási kerete – különös tekintettel a médiajogi és szerzői jogi rendelkezésekre* (2015)
18. Dobos Ferenc: *A médiahasználat változása az erdélyi, felvidéki, kárpátaljai és vajdasági magyarság körében 2001–2014/2* (2015)
19. Apró István (szerk.): *Média és identitás 2.* (2016)
20. Mezei Péter : *Jogkimerülés a szerzői jogban* (2016)
21. Koltay András – Andrej Školkay (szerk.): *Comparative Research on the Approaches of Administrative Judiciaries to Sanctions Issued by Media Regulators in V–4 I.* (2016)
22. Koltay András – Andrej Školkay (szerk.): *Comparative Research on the Approaches of Administrative Judiciaries to Sanctions Issued by Media Regulators in V–4 II.* (2016)
23. Makkai Béla: *Határon túli magyar sajtó – Trianon előtt* (2016)
24. Grad-Gyenge Anikó: *Film és szerzői jog – A megfilmesítési szerződés* (2016)
25. Kőhidi Ákos: *Fájlcseré és felelősség* (2016)
26. Hajdú Dóra: *A törvény által előírt közös jogkezelés a magyar és a francia szerzői jogban* (2016)
27. Tóth J. Zoltán: *A büntetőjogi rágalalmazás és becsületsértés* (2017)
28. Kelemen Roland: *Az első világháború sajtójogi forrásai – Sajtójog a kivételes hatalom árnyékában* (2017)
29. Apró István (szerk.): *Határon túli magyar médiumok 2016* (2017)
30. Klein Tamás (szerk.): *Tanulmányok a technológia- és cyberjog néhány aktuális kérdéséről* (2018)

31. Kiss Zoltán Károly: *A kulturális tevékenységekre, valamint a médiaszolgáltatásra vonatkozó közteherviselési és jogdíjfizetési szabályok* (2018)
32. Merkovity Norbert: *A figyelemalapú politika a közösségi média korában* (2018)
33. Csapody Miklós: *Az „irányított nyilvánosság” és a „szerkezet megváltoztatása” Magyarországon* (2018)
 34. Apró István (szerk.): *Média és identitás 3.* (2019)
 35. Mák Ferenc: *Sajtó a Birodalom határán. Hírlapok és a nemzeti újjászületés a kiegyezés utáni Délvidéken* (2019)
36. Paál Vince: *Tanulmányok a magyar sajtószabadság történetéhez 1867–1944* (2019)
 37. Kiss Zoltán Károly – Kiss Dóra Bernadett: *A vizuális művészetek és a jog – 1. A képzőművészet szabályozása* (2019)
38. Gálik Mihály – Csordás Tamás (szerk.): *A média gazdaságtanának kézikönyve* (2020)
 39. Klestenitz Tibor: *Fejezetek az egyházi sajtó történetéből* (2020)
40. Klestenitz Tibor – Paál Vince (szerk.): *Médiatörténeti tanulmányok 2020* (2020)
 41. Apró István (szerk.): *Média és identitás 4.* (2021)
42. Kiss Zoltán Károly: *A vizuális művészetek és a jog 2. Az építészet, a fotóművészet és az alkalmazott művészetek jogi szabályozása* (2021)
 43. Apró István (szerk.): *Magyar médiaműhelyek a Kárpát-medencében* (2021)
 44. Grad-Gyenge Anikó: *Egy modern szerzői jog* (2022) (Online kiadvány!)
 45. Szadai Károly (szerk.): *VV10 – Egy valóságshow valósága* (2022)
46. Dobos Ferenc: *Isaurától az 5G-ig. (A médiahasználat változása 2001 és 2021 között a határon túli magyarság körében)* (2022)
47. Gyulay Dániel: *Becsület csorbításának vizsgálata a tényállásszerű és jogellenességet nélkülöző cselekmények körében* (2023)
 48. Paál Vince (szerk.): *Médiatörténeti mozaikok 2022* (2023)
49. Kiss Zoltán Károly: *A vizuális és az audiovizuális alkotók díjazása* (2023)
50. Farkas Ádám – Kelemen Roland: *Nemzeti biztonság és kibertér* (2024)
51. Szadai Károly (szerk.): *Szabályozott valóságkonstrukció – szerepek, normák, stratégiák a ValóVilág 11-ben* (2024)
 52. Apró István (szerk.): *Média és identitás 5.* (2024)

Médiatudományi Intézet, Budapest
A kiadásért felel Nyakas Levente
Tördelő: Varga Ákos
Megjelent 16 (B/5) ív terjedelemben, 300 példányban
Médiatudományi Könyvtár: ISSN 2063-5222
Médiatudományi Könyvtár 53.: ISBN 978-615-5302-49-7